

CONTRA

nr 4 2005 (nr 182 från starten) årgång 3 | Pris 25:-

BASEBALL-KEPS
AV USA-MODELL
GJORD I TAIWAN

JACKA
TILLVERKAD
I FILIPPINERNA

T-SHIRT
FRÅN PORTUGAL

FREESTYLE
FRÅN JAPAN

BOLLTRÄ
FRÅN USA

JOGGARE
GJORDA I KINA

STOPPA
GLOBA-
LISER-
INGEN!

AMERIKANSK
CIGARETT

SVENSK
GATSTEN

FINSK
MOBILTELEFON

JEANS AV USA-
SNITT GJORDA
I INDIEN

RÄTT KLÄDD FÖR DEMONSTRATION

Yttrandefriheten i fara
Skattmasens manifest
Feministiskt initiativ

FRIHETENS RÖST
-för västerländsk demokrati-

CONTRA

oberoende borgerlig tidskrift
utges sex gånger årligen
ISSN 0347-6472

Copyright Stiftelsen Contra
Eftertryck endast efter överenskommelse

Ansvarig utgivare

Tommy Hansson

Adress

Box 8052, 104 20 STOCKHOLM
Telefon 08-720 01 45
Telefax: 08-720 01 95
E-post redax@contra.nu
Internet hemsida <http://www.contra.nu>
Sluten del endast för prenumeranter:
<http://www.contra.nu/prenumerant/oversikt.html>
Användarnamn och lösenord till den stängda hemsidan finns endast i den tryckta utgåvan av Contra.

Prenumeration

Minst 145, rekommenderat 200 kronor, per år. Inbetalas på plusgiro 85 95 89-4 eller bankgiro 443-5467.
Finland: Minst 16 euro per år.
Sampo girokonto 800055-1125829.

Medarbetare

Styrelseordförande: Géza Molnár
Redaktion: Tommy Hansson och C G Holm
Övriga medarbetare: Benny H. V. Andersson, Karl-Göran Bottwyk, Bertil Häggman, Bertil Lindblom, Patrik Nyberg, Fredrik Runebert och David Stavenheim samt Christer Arkefors i Italien, Peter Hartvig i Danmark, Bertil Wedin i Mellersta Östern, Allan C. Brownfeld i USA och Rune Westin i Australien.

Presslagd 2005-08-17
Strands Tryckeri, Lindsberg 2005

Omslagsbilden är denna gång en instruktionsbild av vår tecknare Bertil Lindblom. Den visar hur en sann antiglobalist är klädd på väg till demonstrationen... För bara tjugo år sedan demonstrerade demonstrantens föräldrar för globalisering (de kallade det internationell solidaritet). Idag har kapitalismen fixat saken och då är det dags att demonstrera emot...

CONTRA-NYTT

Rätt parti för Henrik S. Järrel

I förra numret av *Contra* förekom en notis under "Sverige-Nytt" (sidan 11) om det ökande stödet för konung Carl XVI Gustaf. I notisen citerades ur en artikel i tidskriften *Royalisten*, organ för Rojalistiska föreningen, av riksdagsman Henrik Järrel, som är riksdagens kanske mest hängivne rojalist och flitig debattör i ämnet monarki contra republik.

Dessvärre hade Järrel försetts med alldeles felaktig partibeteckning. Den förträfflige Henrik S. Järrel är moderat (m) och ingenting annat. Redaktionen beklagar livligt den felaktiga partibeteckningen och ber herr Järrel förbehållslöst om ursäkt.

John Barron till minne

John Barron, den amerikanske författaren och säkerhetsexperten, har avlidit i en ålder av 75 år. Hans mest minnesvärda arbeten handlar om den sovjetiska spionorganisationen KGBs verksamhet, vilka har översatts till svenska och publicerats av *Contra*. Av dessa finns den andra KGB-boken, *KGB i dag* (1984), fortfarande att tillgå på *Contras* boklista. Också hans bok om terrorns Kambodja (skrivna tillsammans med Anthony Paul) finns kvar på *Contra*,

Barron föddes i Texas, utexaminerades från the University of Missouri och studerade ryska i den amerikanska flottan. Efter att ha tjänstgjort som underrättelseagent i Berlin i två år sadlade han om och blev journalist och författare. Han var först anställd vid den numera nedlagda *Washington Star* och därefter, 1965-91, vid *Reader's Digest* (Det Bästa). Barron glömde aldrig sin underrättelsebakgrund utan fortsatte att intressera sig för internationellt spioneri, främst det som utfördes av Sovjetunionen inom ramen för det Kalla kriget. Hans båda böcker i ämnet förorsakade Sovjetunionen stor skada. Vasilij Mitrokhin, KGB-officeren i organisationens topp som hoppade av och tog med sig ett helt arkiv med hemliga handlingar som han genom åren grävt ner på sin "datja", berättar att KGB gjorde 370 analyser av vilken skada Barrons böcker gjorde i olika delar av världen. Säkert också i Sverige. Många, många år senare blev den svenske översättaren av en av Barrons böcker stoppad vid gränsen till Östtyskland när han skulle göra en genomresa genom landet just med hänvisning till översättningen han gjort.

Ryssarna försökte utan framgång svärta ned Barron personligen. Man cirkulerade bland annat blanka registerkort från österrikiska SÄPO (Stapo) där man fyllde i nedsättande omdömden om Barron och sedan "läckte" dem till pressen.

Barrons böcker på svenska:

KGB (Contra förlag 1976, slutsåld)

Terrorns Kambodja (Contra förlag 1978)

KGB idag (Contra förlag 1984)

De två sistnämnda kan beställas från *Contra* för 75 respektive 105 kronor inklusive porto eller för 155 kronor (bägge böckerna), enklast genom insättande av likviden på plusgiro 85 95 89-4.

Vi behöver hjälp med vår hemsida!

Contra's hemsida är ett förhållandevis stort åtagande. Det finns hundratals sidor med information och hundratals länkar mellan de olika delarna av hemsidan.

För att hålla hemsidan flytande behövs dels utvecklingskompetens, men också krafter som kan stå för vanligt underhåll och vanliga uppdateringar av innehållet. Vi hoppas att någon internet-kunnig är villig att hjälpa till på ett sätt som kan anpassas till kunskaper, intressen och tillgänglig tid. Mejla till redaktionen på redax@contra.nu och anmäl Ditt intresse!

Vi har också den blivande hemsidan www.socialism.se, som ska hjälpa socialister som behöver vårt stöd att hitta rätt i politiken. För den sidan så finns det möjligheter att starta från början och skapa något nytt och unikt!

Bör USA bomba Nordkorea?

★★★ När USAs utrikesminister Condoleezza Rice genomförde en rundresa i Asien 16-21 mars bestod en av hennes viktigaste uppgifter i att få till stånd något som liknade ett genombrott i de besvärliga sexpartsförhandlingarna om Nordkoreas kärnvapen. Det står fullt klart att funktionsdugliga kärnvapen i händerna på Nordkoreas oberäknelige kommunistiske diktator Kim Jong-il utgör en dolkspets riktad rakt mot världssamfundets hjärta.

Frågan är blott hur frågan skall hanteras. Den aktade brittiske historikern och författaren Paul Johnson belyser ämnet i en artikel i den amerikanska tidskriften *National Review* (28 februari 2005). Johnson inleder artikeln på följande sätt: "Det var George W. Bushs enastående förtjänst att han under sin första mandatperiod, efter en osäker start, använde den drivfjäder som 9/11 [datumet för de islamistiska terrorattackerna mot USA 2001] innebar till att följa logiken av Amerikas unika position som världens enda supermakt. Detta medför närlutande möjligheter och plikter."

Johnson applåderar de militära operationerna i såväl Afghanistan, vilket ledde till talibanväldets störtande, som i Irak, vilket medförde Saddam-regimens undergång; i båda länderna upprättades embryon till demokratiska samhällen, låt vara att dessa alltfört hotas av den internationella islamistiska terrorismen. "Men nu måste vi gå vidare", menar Johnson som skriver att Bush-administrationen under sin andra mandatperiod måste se till att varken terroristerna själva eller deras potentiella allierade bland världens skurkstater skaffar kärnvapen.

Den brittiske historikern konstaterar att Nordkoreas produktion av kärnvapenrelaterat material redan är av en sådan storlek att landet förfogar över möjligheter att självt framställa kärnvapen samt att exportera nukleärt material till utlandet. Såväl andra skurkstater som al-Qaida kan komma i fråga som kunder. Det är denna skrämmande risk som fått den civiliserade omvärlden att oroas. Nordkorea har tillkännagivit att landets nukleära program dikteras av en bekymmersam energibrist, varför det finns en plan för Sydkorea, med amerikansk assistans, att förse Nordkorea med de energiresurser som fattas. "Detta", menar dock Paul Johnson, "är en mycket tveksam och riskabel affär med tanke på

USAs utrikesminister Condoleezza Rice mötte i Seoul sin sydkoreanske motsvarighet Ban Ki-moon. (Foto: Yonhap)

Nordkoreas långa historia av dubbelspel och löftesbrott och den lätthet med vilken hemlig produktion och hemliga depåer kan döljas i ett totalitärt land".

Johnson påpekar också att en sådan plan delvis måste bekostas av USAs skattebetalare. Han anför därför följande möjliga tillvägagångssätt: "Det minst stökiga och mest effektiva sättet att stoppa Nordkoreas export av material för kärnvapen vore för USA att genomföra (efter tillbörlig varning och ulltimatum) en flygräd mot Yongbon och de övriga halvdussinet centra där Nordkoreas nukleära program genomförs. Svårigheten här består i att alla nyckelplatser finns i förstärkta underjordiska bunkrar, och som kampanjen i Afghanistan visade är inte alltid de enorma specialbomber USA har framställt för att förstöra sådana bunkrar eller naturliga underjordiska grottor tillräckligt kraftfulla."

En preventiv bombräd mot nordkoreanska kärnvapenanläggningar ter sig alltså problematisk, inte minst med tanke på att det utsatta Sydkorea näppeligen skulle godkänna en sådan operation vilken – om den misslyckas – mycket väl kan leda till en nordkoreansk motattack som leder till att huvudstaden Seoul i söder jämnas med marken. Johnson erinrar dock om att USA har inlett ett nytt studieprogram vid de militära laboratorieanläggningarna i Los Alamos, Livermore och Sandia i syfte att få tillgängliga kärnstridspetsar att passa i förstärkta höljen med kapacitet att tränga in i kraftigt skyddade utrymmen innan de detonerar. Enbart det faktum att ett sådant vapen är på väg att tas fram,

menar Johnson, kan ha en avskräckande effekt på Nordkorea.

Johnson anser att resonemanget om Nordkorea stämmer lika väl in på Iran, en annan nukleär skurkstat med ideologiska fanatiker i ledningen.

För närvarande är såväl USAs president George W. Bush som hans sydkoreanske kollega Roh Moo-hyun inställda på en fredlig lösning av problemet med Nordkoreas kärnvapenbeväpning. Frågan har avhandlats vid flera internationella sammankomster och resulterat i överenskommelser av olika slag. Sedan Nordkorea den 10 februari i år tillkännagav att landet avser lämna pågående sexpartsförhandlingar och förstärka sin kärnvapenarsenal steg spänningen, vilket i värsta fall kan leda till en ickefredlig utveckling på Koreahalvön med svåröverskådliga konsekvenser. I mitten av juni sammanträffade dock Sydkoreas återföreningsminister Chung Dong-young i Pyongyang med nordkoreanske diktatorn Kim Jong-il, vilket anses ha varit en framgång – Kim indikerade bland annat, enligt den officiella sydkoreanska tidskriften *Korea Policy Review* (juli 2005), att Nordkorea kan komma att återuppta sexpartssamtalen.

Nordkoreas "käre ledare" Kim Jong-il har som ett led i ordkriget mot USAs administration kallat president Bush "kalkborgare". Och visst – i jämförelse med Kims överdådiga livsstil, på det utfattiga och hungrande nordkoreanska folkets bekostnad, framstår kanske Bushs mer modesta framtoning som kalkborgerlig...

Tommy Hansson

Grafströms uppgörelse med kommunismen

I en tidigare artikel (Contra 3/2005) behandlades Sven Grafströms (1902-55) diplomatiska verksamhet fram till krigsslutet 1945. Det har nu blivit dags att belysa Grafströms insatser från 1945 fram till hans alltför tidiga död 1955. Grafström var under den avslutande tioårsperioden av sitt liv bland annat verksam som ambassadör i Latinamerika, svenskt sändebud vid Förenta nationerna (FN) i New York samt chef för den svenska delegationen i FNs övervakningskommission om krigsfångarna i Korea 1953.

★★★ Redan på de första sidorna av Sven Grafströms *Anteckningar 1945-1954* framgår det att han är precis lika mycket antikommunist som övertygad antinazist. Grafström ådagalägger en mycket kritisk inställning till Staffan Söderblom och Rolf Sohlman, vilka i slutet på 1940-talet var högsta diplomatiska svenska representanter hos Stalin i Moskva. Så här skriver Grafström exempelvis (sidan 630):

”Om vi inte uppträda bestämt mot ryska framställningar nu, så få vi det mycket obehagligt i framtiden. Det ryska trycket kommer nog inte att gå över så fort som det tyska... Hur vore det om vi redan nu skulle söka kontakt med amerikanerna och uttala våra farhågor för, att ryssarna eventuellt söka att pressa oss med ekonomiska medel efter kriget. Jag tror inte det skulle skada med litet sondering redan nu.”

Detta skrevs redan den 24 januari 1945, alltså några månader före freden i maj 1945. I ett historiskt perspektiv framstår framförallt Sohlman som ett sinistert namn; han har till och med av initierade bedömare nämnts som en tänkbar svensk Quisling i händelse av en sovjetisk ockupation av Sverige.

”Nu får det vara nog”

Det Kalla kriget kom mot bakgrund av dessa insikter inte som någon överraskning för Sven Grafström, vilken även om han förvisso insett Sovjetunionens stora betydelse i besegradet av Hitlers Tredje rike

Sven Grafström vid skrivmaskinen som svensk FN-representant i Korea 1953. Envoyé Grafström tilldelades för uppdraget brigadgenerals rang. (Foto ur Svenska diplomatprofiler under 1900-talet).

kände en djup olust inför den efterkrigstida utvecklingen. Under sommaren 1945 blev Grafström i tillfälle att genomföra en resa i USA som gäst hos State Department (det amerikanska utrikesdepartementet) och sammanträffa med viktiga amerikanska beslutsfattare, för vilka han också kunde

---

av Tommy Hansson

---

lägga fram den svenska inställningen under Andra världskriget.

Vid hemkomsten till Sverige och UD kom Grafström att involveras i den ledsamma och för Sverige ytterligt vanhedrande så kallade Baltutlämningen, då omkring 2700 tyska och 146 baltiska krigsflyktingar i tysk tjänst på Stalins begäran överantvordades till sovjetiska myndigheter. Grafström är mycket kritisk till de svenska eftergifterna och den nye utrikesministerns, Östen Undén, handhavande av affären och menar att ”Undén bär utan tvekan på ett ’baltkomplex’ efter utlämningshistorien”. Det innebar icke att han enbart hade kritik till övers för Undén, som han (sidan 733) betecknade som ”en utmärkt chef, som vi alla trivas bra med” och som betydligt flitigare än föregångaren Günther. Detta omdöme föll dock alldeles i början av Undéns

bana som svensk utrikesminister, vilken skulle vara till 1960-talets början.

I sina anteckningar är Grafström vidare kritisk till de taffligt bedrivna svenska förhandlingarna om ett handelsavtal med Sovjetunionen, vilka bland annat fick till följd att den (inte minst av Herbert Tingsten i *Dagens Nyheter*) hårt kritiserade handelsministern Gunnar Myrdal tvingades avgå från regeringen.

I en dagboksanteckning av den 25 juni 1946 berör Grafström en middag, som han och hustrun Gerda varit på hemma hos det sovjetiska ministerparet i Djursholm. ”Ju mer man ser och hör av vår regering”, skriver Grafström i sin kommentar, ”desto mer beklämd blir man. Det blev verkligen en dag i Sovjets tecken. Gerda och jag hade nämligen haft ryssarna på lunch hos oss. Nu får det vara nog” (sidan 761). Den 29 augusti fyller Grafström på med följande analys (sidan 771):

”Läget i världen är inte ljus och överallt är förklaringen en och densamma – Sovjet. Pariskonferensen gör inga framsteg och den ryska ’säkerhetspolitiken’ fortsätter med krav på Turkiet, infiltration i Manchuriet, uppvigling av Jugoslavien och ovilja till samarbete med de ’allierade’ överallt, där ett samarbete är ofrånkomligt för att vi skola komma freden närmare... Neutra-

Blev Sven Grafström mördad av kommunistagent?

★ Det är klarlagt att Sven Grafström dog genom att falla ut ur ett öppnat fönster på expresståget från Nice (Nizza) på väg till Paris. Händelsen ägde rum nära Joigny, tolv mil från Paris, den 3 januari 1955. Den svenske diplomaten, som vid sitt frånfälle endast var 52 år gammal, var på väg tillbaka till sin diplomatiska stationeringsort Ciudad de México efter semester med familjen vid italienska Rivieran. Den franska polisens rekonstruktion av det hastiga dödsfallet tyder på att det rörde sig om en olyckshändelse, vilket inte hindrat att andra möjliga dödsorsaker föreslagits.

Artikelförfattaren har talat med professor Stig Ekman, som givit ut Sven Grafströms maskinskrivna dagboksanteckningar och därför har mycket god kännedom om omständigheterna kring dödsfallet.

–Den franska polisens undersökning, som jag själv tagit del av, pekar på en olyckshändelse, säger Ekman. Några tror att Grafström begick självmord, men mot det talar att han vid sitt frånfälle sannolikt hade blivit utlovad en prestigefylld diplomatisk post i Bern.

Professor Ekman menar vidare att något som talar emot ett hypotetiskt självmord är det faktum att dödsfallet skedde omkring klockan 0730, alltså inte under den beryktade ”vargtimmen” mellan 0300 och 0400 då självmordstankar tenderar att infinna sig. Enligt Ekman hade Grafström strax före sin plötsliga död läst Agatha Christies då nyutkomna detektivroman *Destination Unknown* (*Destination okänd*), och det kan – enligt artikelförfattarens mening – starkt ifrågasättas om en person som finner intresse att läsa en underhållningsroman av detta slag hyser en sinnesförfattning som harmonierar med självmordstankar.

En tredje möjlighet är att Sven Grafström blev mördad av politiska skäl.

–Ett tänkbart motiv skulle i så fall vara, säger Stig Ekman, att Sven Grafström under sin tid vid vapen-

stilleståndskommissionen i Panmunjom i Korea hamnat på kollisionkurs med de kommunistiska representanterna och skaffat sig dödliga fiender.

Faktum är att en schweisisk Korea-kollega till Sven Grafström gick en ond, bråd död till mötes då han omkom i en förment ”olyckshändelse”. Den som föreställer sig att en totalitär kommuniststat skulle dra sig för mord känner inte den kommunistiska mentaliteten och de kommunistiska meto-

derna. Sovjetiska KGB hade till och med en speciell avdelning för ”wet affairs”, det vill säga politiska mord. Mot mordteorin i Grafströms fall har hävdats, att dörren till hans kupé var låst inifrån. Ett låst dörr är dock inte nödvändigtvis ett hinder för en kommunistisk torped med uppdrag att eliminera ett visst objekt, eller för andra typer av mördare för den delen. Och faktum är att den bok som Grafström läste omedelbart före sitt frånfälle kanske kan ge en ledtråd.

På sidorna 32-33 i den svenska upplagan av *Destination okänd* (tryckt i Östtyskland 1988) beskrivs just hur en person som kallar sig Jessop tar sig in i ett hotellrum som är låst inifrån; denna intränging hade emellertid en rakt motsatt ambition jämfört med Grafströms tänkte baneman, nämligen att hindra en ung dam vid namn Hilary att begå

självmord. Handlingen i boken utgörs eljest av en storpolitisk intrig, något som Grafström som hög diplomat säkert fann intresseväckande.

Sven Grafström var gift och hade tre barn. Han var känd som en verbalt begåvad, spirituell och slagfärdig man med stort socialt umgänge och såg uppenbart bra ut. Han stod i begrepp att tillträda en av honom själv eftertraktad, prestigefylld tjänst. Mot den bakgrunden förefaller självmordsteorin enligt under-tecknads uppfattning, förutom vad som skrivits ovan, mindre sannolik. Vad som andragits för denna teori är att Grafström var en spontan person som gjorde litet ”vad som föll honom in”, att han några år tidigare varit inblandad i en bilolycka med dödlig utgång vilket kan ha givit upphov till grubblerier, samt vissa familjerelaterade omständigheter.

Det ligger nära till hands att godtaga den franska polisens utredning, pekande på olyckshändelse. Insiktsfulla bedömare kan dock, med kännedom om kommunistiska metoder under det kalla kriget, icke utesluta att Sven Grafström, en erkänt inflytelserik toppdiplomat på uppgående och känd för sin kompromisslösa antikommunism, föll offer för politiskt våld.

1978 blev exempelvis exilbulgaren och författaren Georgi Markov förgiftad genom en med ricin preparerad paraplyspets medan han väntade på bussen vid Waterloo Bridge i London. Han avled ett par dagar senare. Markov, som hade flytt från Bulgarien 1969, var verksam vid BBCs bulgariska sändningar och en nagel i ögat på partichefen/diktatorn Todor Zjivkov. Den bulgariske journalisten Hristo Hristov har identifierat mördaren som en dansk-italienare, tillika bulgarisk agent, vid namn Francesco Gullino.

Man bör också minnas att vid tiden för Grafströms frånfälle Nikita Chrusjtjovs ”töväder” ännu inte satt in. ”Våta jobb” var därför en naturlig del av Östblockets arbetsmetoder.

Tommy Hansson

litetsvanetänkandet kommer att spela oss många spratt i framtiden.”

I sanning profetiska ord.

Undén – och Karl Gerhard

Den 9 juli 1947 antecknar Grafström efter en middag hemma hos diplomaten Assarsson, med erfarenhet från Moskva, att han själv varit ”outspoken” och na-

gelfarit den nye svenske ambassadören Rolf Sohlmans göranden och låtanden från Moskva:

”Fallet Undén avhandlades noga”, skriver Grafström (sidan 816). ”Quensel sade,

att förklaringen till hans attityd gentemot ryssarna vore den, att han fått lov att försäkra Wigforss, att han komme att föra en ryssvänlig politik! Sedan hade också baltfrågan gjort sitt till.” Det framkom även vid middagen, skriver Grafström, att finansminister Ernst Wigforss kommit att sätta sin starka prägel på den svenska utrikeshållningen med sina sympatier för Sovjet och antipatier gentemot USA. Den bedrägliga socialdemokratiska utrikespolitiken får Grafström att hoppas på en borgerlig seger i riksdagsvalet 1948; den svenske diplomaten träffar även folkpartiledaren Bertil Ohlin, som av Grafström påstås vara ”full av förtröstan” inför det förestående valet – vid en borgerlig seger skulle ju dessutom Ohlin själv troligen erbjudas statsministerposten. Som vi vet vann dock socialdemokraterna, anförda av nye statsministern Tage Erlander, även detta val.

Intressant är också att ta del av Grafströms erfarenheter (14/8 1947, sidan 825) från en middag hemma hos estradören Karl Gerhard, som i likhet med middagsgästen Moa Martinson sade sig vilja förbjuda den protyska tidningen *Dagsposten*. Grafström förklarade sig då inte se någon skillnad mellan *Dagsposten* och kommunisttidningen *Ny Dag*. ”Karl Gerhard höll genast ett tal, vari han bland annat förklarade, att ryssarna räddat Sverige under kriget och Moa stod också upp och yttrade något om, att borgarna i detta land inte visste vad svält ville säga.” Författarinnan Moa Martinson hade även sagt att hon ”hatar ordet demokrati”, varvid Grafström gör reflexionen att ”Skillnaden mellan [tyskvännen/antidemokraten] Sven Hedin och Moa Martinsson (sic) är inte stor.”

Av sistnämnda passus framgår, att ”kulturvästern” inte är ett begrepp uteslutande med bäring på 1960-talet.

Permanent FN-delegat

Efter att sedan början på 1940-talet ha tjänstgjort vid UD i Stockholm, begynte Sven Grafström finna den svenska stugan trång och accepterade därför med tillfredsställelse ett erbjudande från utrikesminister Undén att 1948 efterträda Gunnar Hägglöf som permanent svensk delegat vid FN i New York.

”Väl installerad i FN”, skriver Kent Zetterberg (sidan 345 i *Svenska diplomatprofiler under 1900-talet* [Stockholm 2001]) ”tog Grafström snabbt upp en dialog med FN:s generalsekreterare, norrmannen

Trygve Lie, som frankt förklarade att han hoppades att den svenska regeringen nu inte skulle driva en politik, som hindrade alla skandinaviska länder att ansluta sig till en västunion under ledning av USA! Grafström trodde att chanserna var små och blev inte mer övertygad av ett samtal med Undén, där denne defaultistiskt förklarade att västmakterna inte borde hålla fast vid Berlin genom den sk luftbron, utan i stället borde ge upp denna omöjliga försörjning från luften, som han enbart såg som en prestigefråga!”

I FN kom Grafström att syssla en hel del med Israel/Palestina-frågorna och Tysklands-frågan, där konfrontationerna mellan stormakterna USA och Sovjetunionen blev allt mer brännbara. Samtidigt följde han via sina kontakter med Erik Boheman i Stockholm utvecklingen i frågan om ett eventuellt skandinaviskt försvarsförbund, som trots starkt engagemang från regeringen Erlander aldrig blev av – i stället valde Danmark, Norge och Island att ansluta sig till NATO/Atlantpaktens medan Sverige försvor sig åt den alliansfria linje som än i dag är en helig svensk utrikesko. I FN kom Grafström även få att göra med Sovjets delegat, Andrej Gromyko. Förhållandet till Undén var tidvis spant men ändå under kontroll.

Som svensk FN-delegat var Sven Grafström även i tillfälle att nära följa utvecklingen under Koreakriget 1950–53. Sverige kom här mestadels att stödja den västliga sidan, men ville inte sända stridande trupp till det av kommunisterna angripna Sydkoreas försvar – i stället valde Sverige att bidra med ett fältlasarett som skulle betjäna samtliga stridande.

På det personliga planet råkade Grafström ut för en tragedi i augusti 1951, då han cirka en mil söder om Södertälje med sin bil kör på en cyklande pojke som senare avlider på Södertälje lasarett. Grafström frikänns av domstol från all skuld till dödsfallet, som betecknas som en olyckshändelse.

”Kraft som aldrig tillförne”

Efter sin FN-tid blev Grafström utsedd till svensk minister i Mexiko med sidoackreditering i Guatemala, Honduras, Nicaragua, El Salvador och Costa Rica. Hans verksamhetstid omfattade här åren 1952–54. Efterträdare i New York blev hans tidigare chef under krigsåren i Stockholm, Oscar Thorsing. Posten i Mexiko ansågs inte vara särskilt prestigefylld, vilket däremot Grafströms sex månader långa tjänstgör-

ing i Korea som svensk representant i FNs neutrala övervakningskommission med främsta uppgift att handha repatrieringen av krigsfångar i Koreakrigets kölvatten var. Grafström tilldelades för detta uppdrag i all hast brigadgenerals rang och fick ta tjänstledigt från diplomattjänsten i Latinamerika.

Grafström framhåller om sin tjänst i det hårt drabbade Korea (4/8 1953, sidan 1129): ”Gud hjälpe mig, jag har under utövandet av detta uppdrag känt en kraft inom mig som aldrig tillförne. Jag finner argument med lätthet och jag har ingen svårighet att i en flytande framställning utan stakningar finna de rätta engelska uttrycken och vändningarna. Jag kände aldrig något liknande under FN-tiden. Kanske det bara är min egen inbillning, men det tror jag inte. Jag tror, att erfarenheterna nu betalar ut en dividend, samtidigt som mitt patos i kampen mot de mänsklighetsfientliga, auktoritära krafterna i nutiden ger mig styrka.”

Det framgår klart av Grafströms berättelse från Korea-tiden att han mer än väl behövde denna sinnesstyrka, eftersom det upprepade gånger kom till sammanstötningar med kommunistisidan – Polen och Tjeckoslovakien var de kommunistiska deltagarländerna i kommissionen, medan Schweiz gjorde Sverige sällskap på den demokratiska sidan. Resignerat skriver Grafström på ett ställe (10/8 1953, sidan 1147): ”...att vanligt sunt förnuft är ett oanvändbart medel i förhandlingar med kommunister.”

Under Grafströms tid i Korea valde en polsk medlem av kommissionen, tjänstgörande i Kangnung i Sydkorea, att hoppa av. ”För mig är det ingen överraskning”, skriver Grafström (9/9 1953, sidan 1158). ”Jag har länge varit förberedd på att något sådant skulle inträffa och det kommer säkert att hända igen.” En polsk representant hävdade att polacken blivit kidnappad och begärde assistans av den svenska representationen i syfte att återberda den ”kidnappade”. Härtill nekade naturligtvis Grafström, och den icke-kommunistiska sidan i Korea hade heller inget intresse av att överlämna avhopparen till kommunisterna och en säker död framför en exekutionspatrull eller i ett slavarbetsläger.

Mot slutet av sin många gånger ytterst krävande tjänstgöring i Korea skriver Grafström (11/12 1953, sidorna 1196–97) följande tänkvärda ord:

”Jag är glad att mina sex månader i Korea är över, men jag skulle inte vilja

ha dem ogjorda. Det var utan vemod jag från 'choppern' blickade farväl till det monotona koreanska landskapet med sina sterila bergsknallar, sina fattiga rice-patties och eländiga byar. Men jag har stärkts i mitt patos för friheten och blivit mer än någonsin övertygad om vilka värden som står på spel i dagens värld... Vad saken gäller nu liksom under nazisttiden är frihet eller slaveri. Det är för närvarande den enda skiljelinje som har någon betydelse... Jag menar endast, att vi alltid ska veta, att vi har med skurkar att skaffa och rätta vårt handlande därefter i varje situation. Vi måste veta, att sakliga argument i förhandlingar med kommunisterna är värdelösa och att endast kalla fakta och styrka har någon betydelse... Vi får aldrig hylla satsen fred till varje pris. *Vi måste alltid ha för ögonen frihet till varje pris*" (Contras kursivering).

Om detta tämligen utförliga citat kan sägas åtminstone två saker: 1) Åtskilligt har förändrats – till det bättre – i Sydkorea sedan Koreakrigets slutskede, däremot inte i Nordkorea; 2) Sven Grafströms djupt kända och väl formulerade synpunkter angående kommunismen är en på pricken korrekt analys av det förhållningssätt västvärlden borde ha intagit under hela det Kalla kriget.

För frihet och demokrati

Efter avslutandet av sin tjänstgöring i Korea återstod endast ett drygt år av Sven Grafströms levnad. Han gör ingen hemlighet av att han längtar bort från Latinamerika och

skall också ha fått löfte om att bli ambasadör i Bern i Schweiz. Därmed tycktes, åtminstone för en utomstående betraktare, framtiden för Grafström och hans familj – hustru Gerda och tre minderåriga barn – ljus. Desto mer tragiskt är Sven Grafströms hastiga frånfälle vid 52 års ålder i början januari 1955 (som avhandlas i en artikel på föregående sida).

Sven Grafström var en dokumenterat skicklig diplomat som med stor kompetens skötte alla sina åligganden med höjdpunkter i Warszawa, FN i New York samt Korea. Stengrunden i Grafströms gärning är hans patos för frihet och demokrati, mot varje form av totalitär diktatur. Det var därför föga överraskande att utrikesminister Östen Undén, då han fick kännedom om Grafströms anteckningar, ansåg att det vore orimligt att publicera dem. Undén uttryckte i sina egna dagboksanteckningar, vilka professor Stig Ekman citerar ur i sitt förord till Grafströms publicerade anteckningar, "blandade känslor" inför innehållet, vilket han fått ta del av. Undén beklagade sig över att det inte var lätt för en "socialdemokratisk utrikesminister" att finna "lojala medarbetare".

Fast Grafström var verkligen just en lojal medarbetare, som aldrig obstruerade mot utrikesledningen i sin yrkesmässiga gärning. Han såg ju dessutom goda sidor hos Undén. Att han privat ofta hade helt andra åsikter än Undén är en annan sak, åsikter som blev offentliga genom publicerandet av hans dagboksanteckningar 1989. Det var för övrigt tidigt känt för en krets nära

bekanta att Grafström förde dessa anteckningar, eftersom han vid lämpligt tillfälle brukade idka högläsning ur dem!

Envoyé Sven Grafström hyste, sammanfattningsvis, en ideologiskt betingad kritik av den svenska utrikespolitiken. "Sven Grafström var", skriver professor Kent Zetterberg, "en flott diplomattyp som 'gick hem' väl hos västmakterna under krigsåren och i det kalla kriget. Han var något för en diplomat så ovanligt som 'den raka linjens hedersman' (enligt Birger Sjöberg), dvs han högprioriterade de västerländska frihetsvärdena så mycket i sin diplomatiska gärning att han ofta kom i målkonflikt med den pragmatiska svenska utrikespolitiken... I svensk diplomati var Sven Grafström en av de få bland toppdiplomater som förde in Segerstedts och Tingstens demokratiska kampanda och idealistiska strid för västvärldens grundläggande värden i Arvfurstens palats och i de diplomatiska salongerna. Det gynnade kanske inte hans karriär, men gav honom sinnesfrid" (*Svenska diplomatprofiler...*, sidan 349).

Kanske ligger nyckeln till Grafströms alltför tidiga död i det faktum, att han under sin aktiva diplomattid hann skaffa sig en myckenhet av politiska fiender på båda sidor om järnridån, också i Arvfurstens palats.

Det nya Ungern

★ En resenär i det moderna Ungern slås av hur litet i den vardagliga gatubilden i städerna som minner om kommunisttiden. Statyer föreställande gamla Moskva-protégéer såsom Matyas Rakosi och Janos Kadar lyser helt med sin frånvaro; de som en gång fanns har förpassats till ett eget museum utanför Budapest.

I stället är det äldre historiska gestalter som finns representerade i form av statyer och andra minnesmärken: konung Stefan "den helige", Janos Hunyadi, Mattias Corvinus, för att nämna några historiska "hjältar" (de båda sistnämnda, far och son, drev turkarna på flykten). Dessutom finns gott om monument över bibliska och andra religiösa gestalter.

Ungern var ett av de första länderna i det sovjetdominerade Östblocket som frigjorde sig från Moskvas förkvävande inflytande. Taggtråden längs gränsen mellan Österrike och Ungern revs tidigt ner, vilket möjliggjorde för ungerska medborgare att fritt resa in i det

Katedralen i Sopron har sin fasad prydd med skulpturer av Jesu tolv apostlar. (Foto: Tommy Hansson)

västliga grannlandet.

Flera ungerska städer har i dag en hel del att erbjuda utländska turister. Exempelvis Eger, centrum i ett berömt vindistrikt. Ett av Egers mest kända minnesmärken – och därmed turistattraktioner – är en muslimsk minaret, som dock försetts med kristet kors i toppen. Eger har för övrigt utsetts att bli Europas kulturhuvudstad år 2010. En annan intressant upplevelse är ett besök i Sopron, också känt för sina goda viner samt för en pampig katedral med förnämliga skulpturer

av de tolv apostlarna. Till attraktionerna hör även en väl bevarad synagoga.

Ungerns vincentrum par preference torde emellertid vara den lilla idylliska staden Tokaj, berömt för sina utsökta deserviner (Tokajer).

Ungern är i dag en integrerad medlem i det politiska Väst, medlem i såväl EU som NATO som landet är.

Tommy Hansson

Skattmasens manifest

Mikael Wokander har i 37 år varit anställd inom skatteförvaltningen och har efter sin pensionering skrivit en bok om skattemyndigheternas arbetsmetoder, ineffektivitet och byråkrati. I boken framkommer det tydligt att rättssäkerheten skulle kunna förbättras mycket inom skatteförvaltningen. Författaren tar upp fyra exempel på hur beslut om skatterevision har gått till.

Boken är uppdelad i två delar. Den första delen är en personlig beskrivning av Mikael Wokanders erfarenheter från och funderingar kring skatteförvaltningen. Den andra delen är en handbok med praktiska råd till den som får besök av skatterevisorn.

I boken framgår det att skattemyndigheten är en mycket hierarkisk organisation och att tjänstemännens makt är stor. Wokander märkte att den borgerliga regeringen som tillträdde 1976 hade svårt att verkställa sin politik på grund av liktänkande tjänstemän.

Den stora fördelen med denna bok är att den är informativ, personligt och humoristiskt skriven samt lättläst. Boken går att läsa på en dag. Nackdelen med boken är att den blir lite väl personlig och demagogisk emellanåt. Författaren hade kunnat vinna i trovärdighet om han hade undvikit vissa formuleringar såsom: ”Under den borgerliga perioden i slutet av 70-talet, publicerade den socialdemokratiske ideologen Enn Kokk en artikel i tidskriften *Tiden*. I artikeln slog han fast att när socialdemokraterna återtog makten, var ett av de viktigaste målen att se till att hela statsförvaltningen omvandlades till en kaderorganisation. Förebilden skulle vara AMS, som hade skapats efter dessa linjer på 40-talet. Bland utländska förebilder framstår nazisternas SS som ett lysande föredöme. Enn Kokk nämnde dock inte SS i artikeln. Inte heller nämnde han jesuitrollen”. (s. 16)

Pensionerade skattmasen Mikael Wokander har skrivit en bok om skattemyndigheten, bland annat hur man i princip sätter lön efter hur hårda skattmasarna är.

Visst kan det finnas anledning att kritisera Socialdemokraterna, Enn Kokk, statsförvaltningen och AMS, men att dra paralleller eller exemplifiera med SS känns lite väl magstarkt. Nog hade väl Wokander kunnat hitta en bättre parallell

---

av Fredrik Runebert

för att beskriva problemen med Enn Kokks förslag? Citatet ovan borde ha redigerats bort innan tryckning. Wokander själv menar att exemplet med SS är rimligt då SS är det främsta och mest typiska exemplet på en kaderorganisation där alla i organisationen ska vara överens i sitt tänkande. Frågan är dock om exemplet inte förtar själva poängen som Wokander vill göra.

Det är sådana här passager som ger kritikerna vatten på sin kvarn. Genom att vissa formuleringar skvallrar om att texten är skriven i affekt och ilska kan man dra slutsatsen att Wokander bara är bitter. Nu tror inte jag att detta var anledningen till att Wokander skrev boken eftersom den annars är så välskriven och genomtänkt, men desto mer onödigt är det att låta känslorna styra

formuleringarna.

I förordet skriver Stefan Fölster att två miljoner i arbetsför ålder skulle vilja driva företag. Men antalet företag är idag bara 400 000. Den nivån är rekordlåg. Många som vill starta företag låter bli på grund av riskerna. En del av riskerna är oundvikliga, såsom affärsrisken. Men vissa risker är helt onödiga. Exempel på sådana risker är tillståndsgivning där företagare kan komma i kläm mellan olika förvaltningar. Skattehandläggarnas godtycke är en annan onödig risk. Många företagare lever med vetskapen att de när som helst kan utsättas för en skatteprocess som kan knäcka både företag och liv. För att gardera sig mot denna risk tvingas företagare att betala höga försäkringspremier för skatterettsförsäkringar samt dyra revisorer. Stefan Fölster menar att Mikael Wokanders bok förbättrar kunskapen om skatteprocesser och att det därmed minskar den uppfattade risken.

Under Wokanders 37 år har skatteverket organiserats om och bytt namn ett otal gånger. Under 1960- och 1970-talen var arbetsledningen väldigt svag vilket gav skatterevisorerna mycket frihet i sitt yrkesutövande. Arbetsledningen var främst upptagen med att begära mer anslag och förklara varför ingenting hände. Han anklagar även skatteverket för att från 1980-talet relatera skatterevisorernas löner till antalet höjningar efter revision. Därmed blev skattehöjningar ett medel för att höja sin egen lön. Detta system infördes för att höja effektiviteten genom att efterlikna revisionsföretagens system med individuell lönesättning. Före 1980-talet betalade skatteverket ut en fast lön.

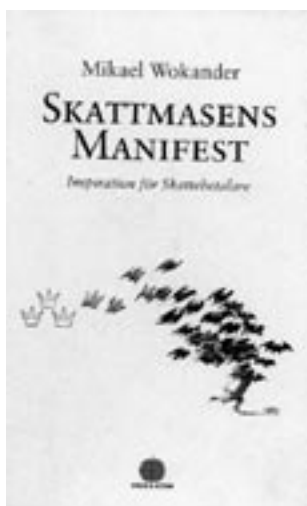
Men detta påstående bestrids i Redovisningskonsulten nr 1 2005 av skattedirektör Vilhelm Andersson som är avdelningschef för Rättsavdelningen på Skatteverket i Solna. Mikael Wokander svarar att ”huvudkontoret inte vet hur det går till på verkstadsgolvet”. Det finns ett internt statistiksystem, som används flitigt i samband med löneförhandlingarna.” Vid en individuell löneförhandling måste arbetsgivaren ha någon form av effektivitetsargument.

Författaren ger också ett exempel på hur skattemyndigheten ägnade sig åt att i 15 år fingranska en person på grund av att han vann en process i kammarrätten. Skattemyndigheterna startade en revision för att reda ut ett belopp på 900 kronor i momsdeklarationen. Personen i fråga höll förvisso på att trakassera skattemyndigheten sedan flera år men det kan ju inte vara i skattebetalarnas intresse att betala för privata vendettor. Enligt Mikael Wokanders beräkningar kostade enbart de fyra exempel som tas upp i boken två miljoner kronor.

Det allvarligaste är dock att skattekontroller kan utvecklas till brottmål om skatterevisorerna finner något brottsligt. Vid skattekontroller förutsätts samarbete från den kontrollerade till skillnad från brottmål där den misstänkte inte förväntas hjälpa åklagaren att finna bevis. Därför anser Mikael Wokander att skattemyndigheten ska delas upp i en servicefunktion, som enligt enkäter fungerar bra idag, och en brottsutredningsfunktion. I den andra delen av boken rekommenderar författaren läsaren att alltid begära motivering för skattekontroll och partsinsyn i själva skatteprocessen.

Boken Skattmasens manifest är utgiven av det nystartade förlaget Efron & Dotter. Grundaren Vera Efron råkade själv ut för en skatterevision som slutade med att hon tvingades lägga ner sin rörelse eftersom skattemyndigheterna vägrade henne avdrag för kostnaderna i rörelsen. Svaret blev en bok, Aktiebolaget Rysk Roulette, som redogjorde för den ryska invandrarens igenkännande av orimlig byråkrati och en Kafka-liknande kamp mot den övermäktiga anonyma myndigheten.

Ny attack mot yttrandefriheten!

Landets domstolar går allt oftare ärenden åt yttrandefrihetens fiender. Snart är det inte bara så att det är politiskt olämpligt (och negativt för karriär och social status) att framföra vissa åsikter, det kan också resultera i fängelsestraff. För andra gången på kort tid har en svensk domstol dömt en kristen förkunnare till fängelse.

I Contra nummer 3 2005 skrev jag en artikel om målet mot pingpastorn Åke Green. Han dömdes till en månads fängelse för en predikan i pingstkyrkan i Borgholm. Åklagaren och tingsrätten ansåg att han gjort sig skyldig till hets mot folkgrupp genom ordvalet i sin predikan.

Lyckligtvis blev han friad i hovrätten. Men den friande domen hade mycket stora begränsningar. Nu kommer målet att prövas i Högsta Domstolen, så det är först därefter som vi kan komma med något slutligt omdöme.

Men vi kan redan nu konstatera att farhågorna beträffande begränsningarna i hovrättens dom var välbefogade. I april dömdes Leif Liljeström till två månaders fängelse för hets mot folkgrupp av Stenungsunds tingsrätt. Dessutom beslagtogs hans dator. Tingsrätten i Stenungsund gick just på de formuleringar som gjorde domen i Göta hovrätt så dubiös.

Domen i Göta hovrätt sa nämligen att det var OK för Åke Green att uttrycka sin religiösa och moraliska uppfattning om homosexualitet, så länge det skedde i en predikan. Det som skulle vara tillåtet i en predikan skulle däremot vara förbjudet i andra sammanhang. Pastorer och präster

skulle alltså ha rättigheter att säga saker som vi andra inte skulle ha! Ett i sanning märkligt resonemang som inte bara göms av yttrandefriheten utan också är en breddside mot principen om likhet inför lagen.

Tingsrätten i Stenungsund tog fasta på Göta hovrätts resonemang och dömde i april Leif Liljeström för uttalanden som skulle ha varit godkända om de gjorts i en predikan, men som nu istället hade placerats på Internet. Domen mot Lil-

---

av C G Holm

---

jeström är överklagad till Hovrätten för Västra Sverige i Göteborg, men processen är vilande till dess att Högsta Domstolen prövat Riksåklagarens överklagande av den friande domen mot Åke Green. Överklagandet i Göteborg lär därför inte komma upp till prövning förrän under 2006.

Liljeström har varit knarkare i sju år och tagit sig ur sitt missbruk genom att bli frälst. Han ser nu som sin uppgift att få andra att gå samma väg. Det gör han bland annat genom hemsidan Bibeltemplet (<http://www.Bibeltemplet.net>) På Bibeltemplets

Mannen bakom hemsidan Bibeltemplet, Leif Liljeström i Stenungsund, är den andra som på kort tid dömts för brottet "Hets mot folkgrupp" för att han förmedlat Bibelns syn på homosexualitet.

hemsida finns bland annat en sektion som handlar om sodomi (Bibels ord för homosexualitet, det kommer av berättelsen i Första Moseboks 19 kapitel där Gud förgör staden Sodom, sedan invånarna hängivit sig åt hämningslös homosexualitet och bland annat krävt att få besökaren Lots söner för att förlusta sig med). På hemsidan beskrivs en kristen syn på homosexualitet, i korthet ett kraftfullt avståndstagande från homosexuella handlingar, som stridande mot skapelseordningen, men en positiv syn på homosexuella, som genom Guds nåd kan få hjälp att lämna synden. Förutom Gamla Testamentets hårda syn på homosexualitet (med dödsstraff) hänvisas också till Nya Testamentet som tar avstånd från utlevd homosexualitet i till exempel Romarbrevet 1 kap 18-32 och 2 Petrusbrevet 2 kap 21-22. Dock skiljer sig Nya Testamentet från det Gamla genom att tron på Jesus ska leda till frälsning och befrielse från synd utan att man behöver tillgripa Gamla Testamentets hårda straff.

Leif Liljeström utvecklade de kristna tankarna om homosexualitet genom att resonera kring de organisationer som idag driver de homosexuellas sak och kombinerar detta med att propagera för lössläppt sexualitet och en ganska utvecklad politisk agenda. Han pekade också på AIDS-epidemins ursprung i de homosexuella kretsarna i San Francisco. Det senare irriterade högeligen en man vid namn Jonas Ekelund. Åklagaren avvisade först hans anmälan, men efter en presskampanj fick han igenom en överprövning och ett åtal mot Liljeström. Anmälningarna mot kristna har haglat in sedan utvidgningen av definitionen på "folkgrupp" till att omfatta även "sexuell läggning" från och med den 1 januari 2003.

Tingsrätten för ett visst resonemang om kollisionen mellan skyddet för de grupper som lagstiftaren gett ett särskilt skydd (med sin frånvaro i lagens uppräkningslyser till exempel en grupp som "kapitalister" – om de gavs samma skydd som andra grupper skulle alla vänsterpartister sitta säkert bakom lås och bom) och yttrandefriheten. Domstolen säger att det räcker med att uttala något som skulle vara nedsättande för folkgruppens anseende för att det ska vara straffbart. Domstolen säger vidare att detta inte inskränker en fri och saklig debatt, varefter man raskt vidgar vad som är straffbart på ett sätt som skulle göra det omöjligt att diskutera exempelvis den homosexuella livsstilens roll i spridningen av

AIDS. Liljeströms synpunkter i den frågan ansluter nära till vetenskapens aktuella ståndpunkt, exempelvis sådan som den beskrivs i Nationalencyklopedin. Det var just de synpunkterna som fick Jonas Ekelund att göra sin anmälan och de nämns särskilt av domstolen som ett skäl för en fällande dom. Mot bakgrund av den vetenskapligt erkända historien om spridningen av AIDS, som ursprungligen i huvudsak kopplad till den homosexuella livsstilen på Amerikas västkust, tolkar Liljeström det som hänt sedan som "Guds straff mot sodomien".

De homosexuella egna organisationer har för övrigt ofta genom åren förespråkade livsstilar, som vad gäller sexualitet framstår som främmande och omoraliska för det stora flertalet – även om livsstilen hade begränsats till ett leverne med personer av motsatt kön. Det är dock möjligt att homosexuella som inte är aktiva i organisationerna lever på ett annat och mer sansat sätt. Att ifrågasätta organisationernas syn på sexualitet blir plötsligt till hets mot den grupp som organisationerna säger sig företräda och renderar därmed fängelse.

Tingsrätten tycks också ha svårt att läsa innantill. Liljeström döms, förutom för vad som lagts honom till last genom egna uttalanden på Bibeltemplet, också för

uttalanden som gjorts av andra på Bibeltemplets anslagstavla. Då gäller det brott mot lagen om ansvar för elektroniska anslagstavlor, där Liljeström döms för att han *inte* tagit bort några inlägg från signaturen "Karl-Göran". I de inläggen förespråkade "Karl-Göran" en gammaltestamentlig syn på homosexualiteten, det vill säga dödsstraff. Trots att "Karl-Görans" formuleringar är glasklara – att han endast syftar på utlevd homosexualitet – skriver tingsrätten i domen att texterna förespråkar att homosexualitet bör medföra dödsstraff. Man kan verkligen begära att en domstol hanterar detaljerna i språket varsamt, inte minst när processen handlar om just skrivna texters påstådda brottslighet! Men icke så. Domstolen vänder och förvirrar formuleringar som vore den en begagnad bil-försäljare.

För säkerhets skull vill jag understryka att jag själv inte anser att utlevd homosexualitet ska bestraffas med döden. Jag anser inte att den ska bestraffas över huvud taget. Jag är däremot för yttrandefrihet och en fri diskussion. I motsats till Jonas Eklund, kammaråklagaren Per-Olof Hermansson i Göteborg och domaren Ulf Andersson vid Stenungsunds tingsrätt.

Förbjuden frukt

Här följer ett citat från Bibeltemplets hemsida, ett avsnitt som åklagaren och tingsrätten ansåg vara särskilt förgrifliga och utgöra hets mot folkgrupp:

"Med människor som är till förhållandevis liten skada för sin omgivning kanske kan nås med evangelium, om de får tid till bättring. Jag menar att man får väga det onda de kan ställa till mot det goda som kan bli frukten av deras eventuella omvändelse. Så länge de inte tar död på andra människor eller våldtar små barn etc så kan 'evighetsvinsten' bli större än förlusten.

"Jag tycker också att skulden hos dem som propagerar för sodomi och fri sex av alla slag, som RFSL, och släpper det fritt, med bland annat AIDS som resultat, är större än den enskilde som bara lever i det med någon enstaka partner. De enskilda är inte utan skuld, och avskyvärt är det, men den skulden kan man säkert lämna åt Gud att utkräva, möjligt kan

det vara bötesbelagt eller så.

"Alla som jobbar för RFSL däremot, borde dömas till långa fängelsestraff. De är medskyldiga i historiens värsta smittkatstrof. Liksom de politiker som tagit bort skyddslagarna."

Rätten tolkar denna text som att den "fördömer ensidigt de homosexuella som grupp för spridningen av AIDS-epidemin. Rätten finner att detta har skett på sådant sätt att gränsen för saklig och vederhäftig information klart har överskridits".

Det var inte många år sedan som Sveriges Riksdag mot bakgrund av spridningen av AIDS i just de homosexuella kretsar, där man propagerar för fri sexualitet, förbjöd så kallade bastuklubbar. Riksdagen hade alltså 1987 precis samma uppfattning om riskerna med AIDS-spridning som Leif Liljeström hade 2004. Nu har Riksdagen efter hård lobbying från RFSL upphävt lagen om förbud mot bastuklubbar (från den 1 juli 2004). Och vips är det med fängelsestraff belagt att förespråka det som var riksdagsmajoritetens mening 1987.

SVERIGE-NYTT

Contras notisavdelning har i detta nummer sammanställts av Tommy Hansson och C.G. Holm. Refererade källor är inte direkt citerade, utan texten är en sammanfattning av originalkällan om inte annat markeras med citationstecken.

Unionsupplösningen 100 år

I år firas som bekant 100-årsminnet av unionsupplösningen mellan Sverige och Norge, vilken alltså inträffade 1905. Skilsmässan gick konung Oscar II hårt till sinnes, särskilt som monarken myntat valspråket ”Brödralfolkens väl”. (Två år efter unionsupplösningen var kungen död).

Sverige tillerkändes Norge som ett resultat av freden i Kiel den 14 januari 1814, då Danmark avträdde Norge för att självt erhålla de gamla svenska besittningarna Pommern och Rügen (samt en miljon riksdaler). Att Norge blev svenskt bottnade i att kronprins Carl Johan (den före detta franske marskalken Jean Baptiste Bernadotte, sedermera kung Carl XIV Johan) hade anslutit sig till den segerrika koalitionen mot Napoleons Frankrike och anfallit Danmark, som var lierat med Frankrike.

Carl Johan hade lett de svenska trupper som medverkade i slaget vid Leipzig 1813; i december samma år drabbade en svensk kavalleriavdelning samman med en dansk styrka vid Bornhöft (den sista verkliga strid med stridande svenska trupper på slagfältet, detta om man bortser från frivilliginsatser och sentida svenska FN-ingripanden).

För Sverige var Norge ett välkommet substitut för förlusten av Finland i freden som följde på kriget 1808–09, som resulterade i konung Gustaf IV Adolfs avsättning. Norrmännen var inte entusiastiska inför unionen med Sverige. ”En av stötestenarna var den gemensamma utrikespolitiken”, som Alex Svensson skriver i en artikel i tidskriften *Pennan & Svärdet* (7/2005). Norge krävde i början av 1890-talet ett eget konsulatsväsen, något som svenskarna till en början med kungen i spetsen kategoriskt avvisade. Krig började framstå som ett fullt realistiskt scenario; den svenska generalstaben gjorde upp detaljerade planer för en militär insats mot Norge.

Våren 1905 antog norska stortinget en lag om egna norska konsulat, vilket föranledde kung Oscar att inlägga sitt veto. Den 7 juni fastslog stortinget att kungamakten

Oscar II kom aldrig över unionsupplösningen.

hade trätt ur funktion och att unionen hade upplösts. I det läget förespråkade inte så få svenska militärer och politiker ett krig mot Norge, och truppförflyttningar och andra krigsförberedelser skedde på båda sidor om gränsen. Svenskarna hade även spioner i verksamhet på den norska sidan. Till slut nåddes dock en överenskommelse mellan de båda länderna i Karlstad den 23 september 1905, varvid i synnerhet hovrättspresidenten (i Göta hovrätt i Jönköping) Hjalmar Hammarskjöld – sedermera landshövding och statsminister – gjorde en konstruktiv insats för att förhindra ett brödrakrig.

Den 26 oktober samma år gav Oscar II

upp den norska kronan. Sedan dess har Norge upprättat en egen monarki och är en välmående västerländsk demokrati med medlemskap i NATO (men inte EU) i bagaget.

Eventuell kvarvarande svensk-norsk animositet får väl sägas vara av det mer studentikosa slaget.

Vem är Jan Hjärpe?

Den 15 juli skrev Jan Hjärpe, professor i islamologi i Lund, en ”understreckare” i *Svenska Dagbladet* där han bland annat skyllde den islamistiska terrorismens verksamhet på fattigdom och amerikansk utrikespolitik. Han dristade sig även jämföra det internationella kriget mot terrorismen med förföljelsen av demokrater i 1800-talets Europa.

Vem är egentligen Jan Hjärpe? Ett par exempel på Hjärpes tidigare insatser ger oss en ganska god bild av mannen i fråga.

1989 medverkade professor Hjärpe som försvarsvittne till förmån för den ökände antisemitiske hetsaren Ahmed Rami i en rättegång mot Radio Islam i Stockholms tingsrätt hösten 1989, detta tillsammans med framlidne Uppsala-professorn Jan Bergman.

”Deras omdömen var sensationella”, skriver Per Ahlmark i en uppsats ingående i boken *Det eviga hatet. Om nynazism, antisemitism och Radio Islam* (Bonniers 1993). ”Båda professorerna förnekade att Radio Islams sändningar var anti-judisk propaganda och hets mot folla-grupp. De ställdes inför oerhörda antisemitiska påståenden...

Ramis ord om att sexualbesattheten, perversioner och sexualbrott är 'typiskt judiskt' beskrev Hjärpe som ett inlägg om Israel: 'det förklarar kärleken till jorden.[sidorna 144, 146]'

Ahlmark betecknar visserligen Hjärpe som "mer undanglidande och verserad" än Bergman, men i sak måste Hjärpe anses vara av samma skrot och korn som antisemiterna Bergman och Uppsala-akademikern Sigbert Axelsson, vilka också försvarat Rami och Radio Islam.

Detta intryck förstärktes av Hjärpes framträdande i en SVT-debatt den 12 september 2001, således dagen efter terrorattackerna mot USA. Hjärpe, som flinade sig igenom programmet, insinuerade här – liksom ett flertal andra debattörer – att USA hade sig självt att skylla (se artikel i *Contra* 5/2001).

Jan Hjärpe hör vidare till det slags debattörer som menar att västvärlden bör akta sig för att utmana de islamistiska terroristerna i syfte att inte råka ut för den bombterror som har drabbat städer som New York, Madrid och London. "[Hjärpe] menar att Danmark nu står på tur", konstaterar David Zaudy i en ledarkrönika i *Expressen* 21 juli 2005. "När den danske statsministern Fogh Rasmussen nyligen träffade president Bush var det enligt Hjärpe 'som att beställa en terrorattack.'"

Samtidigt som Jan Hjärpe och andra ursäktare av självmordsmördarna fortsätter sitt ryggradslösa hantverk tycks dock kritiken mot terrorismen och Usama bin Ladins al-Qaida öka kraftigt inom den muslimska världen, samtidigt som förståelsen för västerländsk demokrati och frihet ökar. Zaudy anför i sin krönika flera opinionsundersökningar som visar på detta.

Att herrar Hjärpe, Guillou, Gahrton med flera skulle dra lärdom av detta torde dock vara att begära alltför mycket.

Centerpartiets förvandling

Centerpartiet har efter Maud Olofssons tillträde 2001 genomgått en förändring från att vara ett parti som samarbetar med Socialdemokraterna till ett uttalat borgerligt parti som inom vissa områden till och med har fått en ledarställning inom borgerligheten. Fredrick Federley som är förbundsordförande i CUF har under en lång tid drivit Centerpartiet och CUF högerut och går tillbaka till Fälldineran då staten inte var lösningen på alla problem,

SSU har haft problem med att räkna medlemmarna. Att de medlemmar som trots allt finns har svårt med verkligheten visas av denna bild som sitter i skyltfönstret på SSU-lokalen i centrala Skellefteå. Man får anta att mannen som står för de märkliga uttalandena ska föreställa Fredrik reinfeldt medan flickan är en lokal SSU-are som har svårt med både preventivmedel och arbetsvilja, för att inte tala om konsten att förstå de politiska motståndarnas politik.

utan en stor del av problemet.

Jag kommer här att ge exempel på vilka förslag Federley har lagt fram. Fredrick Federley gick ut i DN med kravet att Centerpartiet ska tona ned kärnkraftsmotståndet och istället fokusera på att bekämpa växthuseffekten. På sin blog, <http://federley.blogspot.com>, ges många exempel på att Federley föreslår system med handelsrätter för att få bukt med miljöproblem, till skillnad från Miljöpartiet som förespråkar regleringar och straffbeskattningar. Vidare attackerar han facken för att de hämmar arbetsmarknaden och kränker individens rättigheter. Han har till och med inspirerats av Johan Norbergs bok "Till världskapitalismens försvar" då han i tal och skrift visar att utvecklingen går åt rätt håll och att domedagsprofeterna har fel. Vid ett annat tillfälle har Federley skrivit en artikel tillsammans med Johnny Munkhammar om avdragsrätt för sparande till äldreomsorg, sjukvårdsförsäkring och satsningar på utbildning.

Till CUFs förbundsstämma i maj hade Federley och många inom CUF:s förbundsstyrelse ställt sig bakom kontroversiella förslag såsom införandet av en platt skatt på 20 %, avskaffande av fastighetsskatt, införandet av ett grundtrygghetssystem där

staten garanterar en viss nivå, slopad värnplikt, brott mot mänskliga rättigheter ska gå före folkrätten, införandet av ett system där skatten betalas in av medborgaren och nedläggning av AMS. Det grundtrygghetssystem som Federley förespråkar påminner om Centerpartiets linje i ATP-striden. Enligt den linjen skulle staten garantera en grundnivå, dvs. en folkpension, och välfärdsförsäkringar utöver den nivån skulle vara frivillig.

Vid ett centerpartimöte i Avesta mars 2005 försvarade Federley Moderaternas förslag att sänka ersättningsnivån i socialförsäkringarna till 65 % efter sex månader. Fredrick Federley talade på samma möte om den framtid som landsbygden kan möta. Borta var gnället över att landsbygden får för lite bidrag och för lite hjälp från staten. Istället talade han om hur nya idéer, avregleringar och lägre skatter kan få landsbygden att leva. Som ett exempel talade han om att svenska bönder i framtiden antagligen kommer att få söka sin utkomst inom bioenergi och inte inom livsmedelsbranschen. Inte nog med det, han har också visat ett väldigt stort intresse för Ayn Rand och hennes syn på marknadsekonomin.

Fredrik Runebert

UTLANDS-NYTT

Johannes Paulus II: Hjälte för evigheten

När den polska kyrkans överhuvud Karol Wojtyła 1978 utsågs till påve att ersätta Johannes Paulus I, som satt på Petri stol i endast 33 dagar, tog han påvenamnet Johannes Paulus II (påvarna före JP I hade hetat Johannes respektive Paulus). Om valet av påvenamn inte var exceptionellt eller originellt, så var den gärning Wojtyła utförde i egenskap av romersk-katolska kyrkans ledare i sanning uppseendeväckande. Det kan ifrågasättas om någon påve i historien utfört en insats av så världshistoriska dimensioner – och om någon framtida påve kommer att vara i stånd göra det.

Karol Wojtyła–Johannes Paulus II var utan tvivel en av vår tids effektivaste antikommunisterna och samtidigt ett moraliskt föredöme. När den turkiske terroristen Mehmet Ali Agca 1981 försökte mörda påven, spekulerades det i att det kommuniststyrda Bulgarien, i så fall troligen på direkt uppdrag från den sovjetiska underrättelsetjänsten KGB, låg bakom attentatet. Några avgörande bevis för detta kunde aldrig företas. Nyligen rapporterade emellertid italiensk press om att dokument upptäckta i den östtyska säkerhetstjänsten Stasis arkiv visar, att det faktiskt var Sovjetunionen som beställt mordet på påven.

Om uppgifterna skulle stämma så är det inte precis någon sensationell nyhet. Kommunisterna har aldrig dragit sig för politiska mord (se vidare artikeln om Sven Grafströms död på annan plats i detta nummer), och i Moskva och hela Östblocket fanns det i början på 1980-talet en stark fruktan för den inverkan Johannes Paulus skulle kunna få på händelseutvecklingen i Polen och hela det stängda Östeuropa. Påven överlevde och fortsatte samtidigt med sitt resande över hela världen, och omkring tio år senare hade Berlinmuren rasat samman och Sovjetunionen imploderat.

Nu när en stor del av världen ännu har sorg efter Johannes Paulus IIs frånfälle i april månad – han led under senare år svårt av Parkinsons sjukdom – kan det vara skäl att erinra om vad *Contra* skrev om påven i en artikel under vinjetten "Kalla krigets hjältar" (6/1995):

"Frågan är dock om inte den mest grundläggande orsaken till den totalitära sidans nederlag och den fria världens seger [i det Kalla kriget] var människornas oemotståndliga längtan efter andlig frihet och värdighet, efter värden som gick långt utöver de rent påtagliga. Det var mot bakgrund av detta djupt kända mänskliga behov som kommunismen framstod som så totalt misslyckad. Karol Wojtyła, från och med 1978 påven Johannes Paulus II, hjälpte människorna i sitt hemland Polen och i hela

världen att få detta klart för sig."

Det talas i dag om att den framlidne påven skulle kunna upphöjas till helgon inom en relativt snar framtid. Det vore han väl värd, låt vara att det också kunde finnas ett och annat att kritisera i hans gärning. Den amerikanska tidskriften *National Review* föreslår i sitt minnesnummer över den bortgångne påven (25 april 2005) att han tilldelas epitetet "den store". Också det ett mycket bra förslag, ty Karol Wojtyła – Johannes Paulus II var inte bara en av vår tids och/eller Kalla krigets hjältar: han är en hjälte för evigheten.

Det kan noteras att bara två påvar bär epitetet "den store". Leo den store (Leo I) som dog 461 och hävdade påvens överhöghet över kristenheten och Gregorius den store (Gregorius I) som dog 604 och förutom sina organisatoriska talanger är känd för den gregorianiska sången.

Tommy Hansson

Alliansen Kina-Iran

Kommunistdiktaturen Kina tornar alltmer upp sig som en asiatisk stormakt och ett tydligt hot mot USAs status som enda supermakt. För någon månad sedan uttalade Kina och Ryssland gemensamt att "ingen makt [läs: USA] skulle tillåtas dominera världen". Ett kinesiskt-ryskt samgående är illavarslande för friheten och dess intressen i världen. Kina har emellertid sina tentakler ute lite varstans och fortsätter att öka på sina försvarskostnader trots brist på hotbilder.

Den amerikanska tidskriften *NewsMax* (april 2005) analyserar i en artikel den allians som har formerats mellan Kina och Iran efter ett avtal i oktober förra året. "Avtalet... binder samman de båda länderna i ett 30-årigt partnerskap värt många miljarder dollar", heter det i *NewsMax* artikel. En kinesisk affärsgrupp kallad Sinopec kommer enligt avtalet att köpa naturgas i flytande form från Iran samt utveckla det iranska oljefältet Yadavaran. I gengäld skall Iran under 25 år exportera 150 000 fat olja per dag till Kina till marknadspriser när Yadavaran-fältet kommit i bruk.

För Kina, som är i alltmer behov av energi för att tillgodose sin snabbt växande industri, är Iran en idealisk samarbetspartner. På motsvarande sätt kan Kina förse Iran med välbehövlig utländsk valuta och eventuellt även erbjuda det extremt islamistiska landet skydd mot fientligheter från västvärlden. Kina skulle exempelvis, i kraft av sin position som permanent medlem i FN:s säker-

hetsråd, kunna lägga in sitt veto mot av USA begärda FN-sanktioner mot Iran.

Det är så gott som säkert att Kina också förser Iran med material det senare landet behöver för tillverkning av kärnvapen, material av en typ som kineserna tidigare införde hot om sanktioner tvingats sluta exportera till Nordkorea.

Nordkorea och Syrien

Israel har uttryckt oro över Nordkoreas inblandning i Mellanöstern, exempelvis i Syrien. Enligt israeliska källor befinner sig nordkoreaner i Syrien för att träna och bistå militären när det gäller handhavandet av ballistiska missiler, som man fått från Nordkorea. Också USA är medvetet om problemet, och den amerikanska underrättelsetjänsten CIAs chef, Porter Goss, har informerat kongressens ledamöter om Nordkoreas aktiviteter i Syrien.

De missiler med beteckningen Scud det är frågan om uppges vara moderniserade och mer träffsäkra än tidigare versioner, som bland annat användes av Irak för att beskyjta Israel i samband med kriget i Persiska viken 1991. Enligt Goss har Nordkorea gått in och fyllt en del av Sovjetunionens gamla roll som försäljare av moderna vapen till skurkstaterna och andra terrorister: "De säljer vapen och priset är lågt", har Goss citerats.

Iran och Syrien har sedan gammalt en ömsesidig "försvarsallians" riktad mot främst USA och Israel.

(NewsMax)

Bushs favoritfilosofer

Under debatterna inför det amerikanska presidentvalet 2000 förklarade George W. Bush att hans favoritfilosof var Jesus Kristus. Sedan dess har han även låtit förstå att han också beundrar en landsman till denne, låt vara en sentida sådan, nämligen Nathan Sharansky, den tidigare sovjetiske dissidenten (som då kallades Anatolij Sjtjarskij) och numera konservativ israelisk regeringsmedlemmen.

Det var i en intervju med *The Washington Times* före den senaste presidentinstallationen som George W. Bush tillstod att man bör läsa Nathan Sharanskys bok *The Case for Democracy* för att få en inblick i presidentens utrikespolitiska tänkande. Den engelskspråkiga israeliska tidningen *The Jerusalem Post* menade i en kommentar att Sharansky numera "lät Vita huset ta hand om reklamen [för boken] gratis". Andra kommentatorer har bekräftat att

Sharanskys utrikessyn verkligen tycks ha kommit att prägla Bush-administrationens globala politik.

The Case for Democracy, som Sharansky skrivit tillsammans med sin rådgivare Ron Dermer och publicerat 2004 på förlaget Public Affairs, driver tesen att världen i stora drag kan indelas i *free societies* (fria samhällen) och *fear societies* (fruktans samhällen). "Freedom is a universal desire" (Frihet är ett universellt begär), hävdar Sharansky/Dermer, något som implicerar att tesen om att somliga samhällen inte är lämpade för demokrati tillbakavisas.

(Sharansky presenterades i *Contras* artikelserie "Kalla krigets hjältar" [2/1997]).
(Reason)

En av Bushs två favoritfilosofer. Den andre är Nathan Sharansky.

George W. Bush svenskättling!

USAs president George W. Bush är svenskättling! Naturligtvis har Bush, som de flesta amerikaner, en bred härstamning. Men med klar tyngdpunkt på tidiga invandrare från England. Han må anses vara Texas-bo, men både hans far och farfar byggde upp sina politiska karriärer som president respektive senator med utgångspunkt från New England.

Men så var det de svenska rötterna. Det är på pappas sida som Georg W. Bush härstammar från Sverige, så även USAs 41:a president, George H W Bush var svenskättling.

Anfadern hette Måns Andersson och kom till Nya Sverige 1640 ombord på Calmare Nyckel. Han arbetade året därpå på en tobaksplantage och grundade sedan en gård som han kallade Silleryd. År 1653 var han

inblandad i en komplott mot Nya Sveriges guvernör Johan Printz och tvingades fly till den närbelägna holländska besittningen. Holländarna erövrade redan 1655 Nya Sverige och Måns Andersson kunde flytta tillbaka som tobaksinspektör i Fort Altena (som på Nya Sveriges tid hette Fort Christina och idag Wilmington). Han avled 1680 och efterlämnade hustru och sex barn. Trots att det finns många handlingar om honom från Nya Sveriges arkiv finns det dock tydligen ingen uppgift om varifrån i Sverige han kom.

Om vi har räknat rätt ska Måns Andersson vara George W. Bush farmors farfars morfars farmors farfar.

Hela antavlan finns på <http://www.wargs.com/political/bush.html>

Diktaturens Turkmenistan

Turkmenistan tillhör de länder som behandlas i ett temanummer om mänskliga rättigheter och religionsfrihet i tidskriften *Ljus i Öster* (maj 2005).

Bland annat konstateras att det råder en "otäck personkult" kring president Sapamurad Nijazov, "...som har byggt upp en personkult liknande den som finns kring Nordkoreas avlidne ledare Kim Il-song[sic]. Hans porträtt finns överallt och han tillåter ingen opposition. Den 'heliga bok' med dikter och filosofiska tankar han skrivit måste man läsa ur i alla skolor, moskéer och kyrkor."

President Nijazov har tilldelat sig själv namnet "Turkmenbashi", som betyder "alla turkmeners fader". Om Nijazov kan det vidare sägas att han är född 1940 och gick med i kommunistpartiet i den tidigare sovjetrepubliken Turkmenistan 1962. På senare år har Turkmenistan alltmer isolerat sig från omvärlden och vägrade släppa in internationella valobservatörer i samband med fjolårets parlamentsval.

En av dem som kan vittna om det turkmeniska förtrycket är pastor Batyr Nurov, numera bosatt i Norge dit han flydde undan diktaturen, som inte minst ägnar sig åt förföljelse av kristna. Ett annat vittne som refereras till av *Ljus i Öster* är journalisten Chary Annamuradov, som efter ett fängelsestraff tog sin tillflykt till Sverige.

Förtroendet för massmedia sjunker

I ett demokratiskt samhälle kan de beslut vi fattar som medborgare inte vara bättre än den information på vilken sådana beslut är baserade. I den meningen spelar media en avgörande roll, vad några kallat regeringens "fjärde gren". Olyckligtvis växer bevisen för mediernas maktmissbruk, detta oavsett spektakulära avslöjanden om förfälskning och plagiat som i fallen med New York Times Jayson Blair och The New Republics Stephen Glass.

★★★ Den brittiske historikern Paul Johnson beklagar den "enorma förändringen i den allmänna uppfattningen om dem som ger oss nyheter och åsikter." I det förflutna, noterar Johnson, ansågs media till stor del vara "... fyrbåkar för upplysning och framsteg... vanligen ihopkopplade med kunskap och förbättring, medverkande till dandandet av en ansvarsfull medborgarkår... Numera är den allmänna uppfattningen om media nästan helt och hållet negativ. Den förknippas med okunnighet, lögn, illasinnad inblandning och plumpet."

Minskat förtroende

En undersökning gjord av *Los Angeles Times* fann att 67 procent av de tillfrågade instämmer i påståendet: "Nyhetsmedierna ger mera utrymme åt nyheter som stöder deras egen åsikt än dem som inte gör det." Opinionsmätningar som företagits av organisationerna Gallup, Harris och Yankelovich har alla visat på en liknande nedgång i allmänhetens förtroende för media. I *Los Angeles Times* undersökning ansåg färre än 25 procent av de tillfrågade att medierna i allmänhet gjorde ett "mycket bra jobb" i att presentera nyheterna rättvist och opartiskt.

En rapport som lades fram av the Project for Excellence in Journalism i mars 2004 fann att: "Amerikaner tycker att journalister är slarvigare, mindre yrkeskunniga, mindre omtänksamma, mer partiska, mindre ärliga när det gäller sina egna misstag och i allmänhet mer skadliga för demokratin

än de var på 1980-talet."

Ett exempel: antalet människor som anser att nyhetsorganisationer försöker dölja sina misstag ökade från 13 procent till 67 procent. Tony Rosenstiel, ledare för the Project for Excellence in Journalism, säger: "Om allmänhetens förtroende för media har minskat under 15 år så föreslår denna rapport att det finns en eller annan anledning till detta, att det är en sorts rationell reaktion..."

22 företag svarar för 70 procent av spridningen av dagstidningar i USA. När det gäller lokal television äger tio företag stationer som når ut till 85 procent av USAs befolkning. På "nätet" ägs mer än hälften av de 20 populäraste sajterna av något av de 20 största mediaföretagen. Mångfalden krymper i rask takt. The Project for Excellence in Journalism undersökte en månads nyhetsrapportering i radio och TV, nyhetsmagasin och 16 tidningar med fem dagars programutbud på tre kabelnätverk

Brev från

Washington

och direktkopplade nyhetssajter.

Hälften av de lokala TV- och radiobolagens huvudnyheter handlade om brott eller relativt rutinmässiga bränder och olyckor. Faktum är att den nationella mordfrekvensen har minskat med 20 procent sedan 1993. Under samma period har emellertid rapporteringen om mord ökat med 721 procent i ABCs, CBS och NBCs nyhetssändningar kvällstid, enligt the Center for Media and Public Affairs.

Jackson dominerar

De tre största nyhetsmagasinen har urartat till att öka rapporteringen om underhållning och kändisar med det dubbla och minska antalet sidor ägnade åt inrikespolitik med 25 procent. Infotainment-material svarade för 37 procent av *Newsweeks*, 31 procent av *Times* och sex procent av *U.S. News & World Reports* innehåll. Antalet artiklar om hälsofrågor mer än fyrfaldigades.

Enligt studien kunde, med undantag för *60 Minutes*, TV- och radiobolagens nyhetsprogram "på intet sätt anses täcka de aktuella huvudnyheterna". När det gäller kabelnyheterna så var 60 procent av segmenten "uppretrade redogörelser för tidigare rapporterade stories utan någon ny information".

Kabel-"nyheter" tycks ofta vara besatta av den för tillfället mest aktuella kändisstos-

av Allan C. Brownfeld

ryn – Michael Jackson, Kobe Bryant eller uppseendeväckande mordfall. William Powers noterar i *National Journal*: "Det finns en sak som [media] har blivit verkligt bra på. Det är en förmåga som det givits yppiga exempel på i dessa dagar... Jag talar om medias förmåga att ta en enda nyhetsstory och blåsa upp den till sådana gigantiska proportioner att den tycks sätta ut resten av vår kollektiva verklighet."

Kommentatorn Lou Dobbs gör denna utvärdering: "Vi har blivit en nation som är besatt av skvaller förklätt som nyheter. I övrigt intelligenta, reflekterande människor kan utan att tveka tala om vad det var för färg på det plagg som Janet Jackson avlägsnade för att blotta sitt ena bröst, meddela karathalten på den diamanttring Kobe Bryant gav sin fru i botgörarsyfte och redogöra för den legala bakgrunden för den familj som anklagat Michael Jackson för sexuella övergrepp. Janet Jacksons blottade bröst ledde till tre gånger så många sökningar på Internet som presidentvalet 2000 och 25 gånger så många som Mars-landaren, detta enligt sökmotorn Lycos."

Dobbs fortsätter:

"Medan många nyhetsorganisationer fortsätter att fokusera på *gossip-tainment*, ignorerar de till stor del sådana allvarliga frågor som vår okontrollerade statsskuld, storleken på vår regerings underfinansierade förpliktelser, vilka uppgår till tiotals miljarder dollar, samt exportandet av hundratusentals amerikanska jobb till utländska marknader med billig arbetskraft. För att inte nämna vad som ingenting annat är än en invandringskris.

"Vårt samhälle har kommit till en punkt där ingen skulle bli förvånad om genom-

snittsamerikanen kan förväntas veta namnet på Michael Jacksons försvarsadvokat, men inte president Bushs försvarsminister. Till och med kriget mot terrorismen har tilldragit sig minskande intresse i media på sistone. Samma dag som Michael Jackson överlämnade sig till myndigheterna i Kalifornien inträffade två terrorbombningar i Turkiet, protester i Miami mot the Free Trade Area of the Americas samt en koalitionsbyggande resa till London av president Bush.

”Ändå var popstjärnans juridiska kamp den händelse som dominerade nyheterna denna dag. Michael Jacksons legala öde har dock liten bäring på de flesta amerikaners säkerhet, plånböcker eller deras barns framtid.”

Mer hetta än ljus

L. Brent Bozell, president för the Media Research Center, säger:

”Nyhetsmedia är på väg att bli alltmer oskiljaktiga från tabloidblad såsom *National Enquirer* [ungefär som *Hänt i Veckan*]. *National Enquirers* upplaga överträffar i själva verket med marginal *The New York Times*, *the Los Angeles Times* och *the Washington Posts* upplagor... Ju mer man ger efter för den minsta gemensamma nämnaren, desto mer sänker man denna minsta gemensamma nämnare. Och ju mer detta sänkande fortgår åligger det, i ett visst läge, samhället att fråga sig om detta är så seriöst det verkligen önskar vara... Denna process börjar med att nyhetsorganisationerna låter nyhetsinsamlandet återvända till nyheterna.”

I boken *The News About the News* rapporterar Leonard Downie, Jr. och Robert G. Kaiser att i slutet på 1970-talet förhandlade TV-stationer i Los Angeles om att få köpa helikoptrar till sina byråer i [Kaliforniens huvudstad] Sacramento. Utdelningen – helikoptrar med uppgift att följa polisens motorvägsjakter i Los Angeles-området – kom bara några år senare med introduktionen av "...kamerastabilisatorer och kraftfulla linser som zoomar in mål tusentals meter bort. Nuförtiden är detta liktydigt med en bra nyhetsdag för södra Kaliforniens television.”

1998 direktsände KTLA-stationen det ögonblick då en förare satte eld på sin lastbil och sköt sig. Televisionsindustrins konsultfirmor erbjuder nu klientstationer förhandspaketerade stories som de kan lägga in i nyhetssändningarna – en bland-

ning av ”undersökningar, hälsolarm, konsumentyheter” och andra ”heta ämnen.”

Pratshower i radio och TV erbjuder ofta mer hetta än ljus genom att presentera argument och debatt mellan dem som har de mest extrema åsikterna avseende vilket ämne som helst och ignorerar dem som har mer moderata och nyanserade synsätt, vilka, i själva verket, representerar den stora majoriteten amerikaner. För att kunna framträda regelbundet i radio eller TV måste en kommentator vanligen inta en lätt förutsägbar position – vänstervriden eller konservativ, demokratisk eller republikansk, för den nuvarande regeringen eller emot den. Den journalist som tänker igenom varje fråga och kommer fram till individuella slutsatser är inte välkommen. Den som vill nå berömmelse och framgång på detta sätt skraddarsyr sina åsikter enligt marknadens krav.

”Vet skillnaden”

Susan Estrich, juridikprofessor, kommentator för Fox News och tidigare chefsrådgivare till presidentkandidaten Michael Dukakis, berättar hur hon blev inbjuden till en pratshow i TV för att diskutera frågan om positiv särbehandling. Producenten sa: ”Jag har hört att du är mot positiv särbehandling.” Estrich förklarar:

”Det är jag, förklarade jag, för det mesta. Högsta domstolen har bestämt att kvoter och reserverade områden för det mesta är okonstitutionella. Men jag tror på särskilda ansträngningar i undantagsfall. Och jag tror att det kan finnas ett mycket begränsat antal fall där det finns ett klart mönster av tidigare diskriminering och ett tvingande skäl för mångfald.”

Det blev en lång paus. Producenten sa: ”Lutar du åt att du är för eller emot?” Estrich blev slutligen inte inbjuden att medverka därför att hennes åsikter inte var tillräckligt extrema i endera riktningen.

”Det är inte så här”, deklarerar Estrich, ”vi borde ta ställning till väsentliga frågor. Sättet att förvandla varje fråga till ett ja-nej-alternativ, såsom artikulerat av två människor representerande de extremaste åsikterna och med de mest emotionella framtoningarna, har gjort måttfullhet till ett ingenmansland i amerikansk politik. I stället för att finna den medelväg de flesta amerikaner strävar efter, definierar vi de motsatta lägren. Media gör inte detta utifrån någon ideologisk snedvridning. De gör det därför att det är det enklaste sättet

att producera brännande television, brännande radio, brännande prat... Det är inte medias uppgift att lösa samhällsproblemen, men det är heller inte deras uppgift att göra saker och ting värre.”

Media kan inte ens gå med på att måttstockarna har urats därför att det är vad marknaden kräver. Och hela verksamheten krymper – kanske som ett resultat av det uppträdande vi sett. Tittarskarorna har sjunkit med en tredjedel hos Fox News, under det att CNN och MSNBC båda har förlorat omkring hälften av sin publik enligt en Nielsen-undersökning som offentliggjordes i april 2004. Fox hade 2,2 miljoner tittare på bästa sändningstid ett år tidigare men var nere i 1,4 miljoner ett år senare efter ett tapp om 36 procent. CNN hade 1,6 miljoner tittare på bästa sändningstid 2003 – efter ett år var man nere på 806 000, ett tapp om 48 procent. MSNBC noterade 666 000 tittare på bästa sändningstid 2003 men endast 330 000 ett år senare, eller en minskning med 50 procent.

”Publiken vet skillnaden mellan verkliga nyheter och nyhetsglitter, oavsett hur prålig presentationen är”, säger Matthew Felling vid the Center for Media and Public Affairs.

Inte god service

Tom Rosenstiel vid the Project for Excellence in Journalism säger:

”Om unga människor inte läser tidningar, så bidrog vi till det. Om TV-bolagen inte har utvecklats, bortsett från att addera en timme till ”Today”-programmet, så bidrog vi till de problemen. Vi orsakade inte alla själva, men vi förvärrade dem.”

Medias nedgång är varken god journalistik eller goda affärer. De som har förestått denna nedgång måste, vid en viss tidpunkt, fråga sig själva vad de har gjort och varför. Varken vi – eller de – har fått god service.

Redaktionellt tillägg: The Project for Excellence in Journalism, som ingår som en del i Columbias journalist skola, har i en studie som framlagts efter det att Allan C. Brownfeld skrev ovanstående artikel, funnit, att de amerikanska media som täckte presidentvalet 2004 var tre gånger mer benägna att vara negativa gentemot president Bush än mot senator Kerry samt 50 procent mer benägna att rapportera positivt om Kerry än om Bush.

Mordet på Heydrich och massakern i Lidice

20 kilometer väster om Prag låg byn Lidice, med anor från 1300-talet, fram till den 10 juni 1942. Då utplånade tyska styrkor byn som en hämnd för mordet på SS-Obergruppenführer Reinhard Heydrich, riksprotektor över Böhmen-Mähren med residens i Hradcany-borgen i Prag. Byns män sköts till döds medan kvinnor och barn fördes till koncentrationsläger; några barn utackorderades i tyska familjer. Efter kriget har en ny samfällighet, kallad Nya Lidice, byggts upp.

★★★ Den 27 september 1941 blev SS-Obergruppenführer Reinhard Heydrich nazitysk så kallad riksprotektor över Böhmen-Mähren och ersatte därmed Constantin von Neurath, tidigare utrikesminister. Heydrich var känd för sin brutalitet och fullständiga hänsynslöshet och skulle nu knäcka det tjeckiska motståndet och "germanisera" landet, något som Neurath inte ansågs kunna åstadkomma. Böhmen-Mähren var, förklarade Heydrich, det tyska rikets hjärtland där det inte fanns någon plats för tjecker. En stor del av dessa skulle, enligt planerna, deporteras antingen till Tyskland

Nedslag i

Europas historia

eller till Ryssland med angränsande territorier. Från protektoratet deporterades sammanlagt 93 942 judar, av vilka endast 3 371 överlevde kriget.

Den nye riksprotektorn, som huserade i den berömda Prag-borgen, Hradcany, satte omedelbart igång med sin uppgift. Den 28 september utfärdades undantagstillstånd och tusentals människor som ansågs stå motståndsrörelsen nära greps; 486 avrättades. I det läget beslutade den tjeckiska exilregeringen med säte i London, ledd av Eduard Benesj, att likvidera Reinhard Heydrich. Projektet fick beteckningen "Operation Anthropoid" och förbereddes på engelsk jord.

Dumdristig Heydrich

Attentatet mot Heydrich genomfördes av två fallskärmssoldater från den tjeckiska kontingenten i England, sergeant Jan Kubisj och sergeant Josef Gabcik. En tredje man, sergeant Josef Valcik, höll utkik.

Reinhard Heydrich, "mannen med järnhjärtat", var påtänkt som Hitlers "kronprins".

Mordanslaget utfördes i stadsdelen Liben i Prag, dit Heydrich och hans chaufför kom körande i en öppen, svart Mercedes Benz på väg till riksprotektorns högkvarter den 27 maj 1942. Gabcik, som var ledare för attentatsgruppen, öppnade eld med sin kpist när Heydrichs bil saktade ner i en kurva, men vapnet fungerade inte. Kubisj slängde då in en handgranat i den öppna bilen. Den 4 juni dog Heydrich på Bulkova-sjukhuset i Prag av sina skador.

av Tommy Hansson

Den 29 maj offentliggjorde den tjeckiska exilregeringen i London ett uttalande där man prisade attacken mot "monstret Heydrich" (som ännu inte var död) vilken samtidigt förklarades var en hämndakt, ett avvisande av det nazistiska styret och en symbol för alla förtryckta folk i Europa. Också den tjeckiske kommunistledaren, Klement Gottwald, uttalade från sin landsflykt i Moskva efter Heydrichs frånfälle sitt stöd för attentatet.

Nazistledningen i Tyskland rasade efter attentatet mot Heydrichs dumdristiga uppträdande. Han lämnade sitt hem utanför Prag varje morgon, alltid på samma tid, för att färdas in till kansliet i Prag-borgen. Morddagen åkte han till på köpet i öppen bil, eftersom det var en solig försommardag. "Dumhet straffar sig alltid", kommenterade Heydrichs överordnade, Heinrich Himmler

En replik av den bil (Mercedes) som Reinhard Heydrich färdades i då han utsattes för ett dödligt attentat i Prag i maj 1942. Bilen var utställd på museum i Prag i samband med en utställning om Heydrichs styre i Böhmen-Mähren. (Foto: Tommy Hansson)

efter mordet. Hitler gav order om att i fortsättningen skulle alla högre SS-tjänstemän färdas med eskort.

Offentligt hyllades Heydrich som den mest strålande nazimartyren sedan råskinet Horst Wessel slagits ihjäl på en gata i Berlin. Heydrichs kropp fördes från sjukhuset till Hradcany där den låg på lit de parade i två dagar under massiva och sentimentala hederbetygelser. Heydrichs efterträdare, Kurt Daluege (avrättad som krigsförbrytare efter kriget liksom andre mannen i Prag Karl Hermann Frank), höll ett dårdrypande tal där "Prags slaktare" Heydrich utmålades som alla tjeckers vän. Den 9 juni begrovs Heydrich i Berlin, 37 år gammal, efterlämnande hustru och två söner.

Lidice utplånas

Det var Karl Hermann Frank som gav order om att Lidice skulle utplånas som en hämndaktion för mordet på Heydrich. För detta blev han också dömd till döden och avrättad i en krigsförbrytarprocess efter krigsslutet 1945. Idén om att just Lidice skulle drabbas av den nazistiska vreden kom emellertid från Karl Böhme, chef för SS säkerhetstjänst i Böhmen-Mähren. Calum MacDonald skriver så här i sin bok *The Killing of SS Obergruppenführer Reinhard Heydrich 27 May 1942* (1989): "Det var emellertid Böhme som tog det slutgiltiga steget genom att ringa Himmler i Berlin begravningsdagen för att framlägga bevis

Minnesmärket i anslutning till Prag-kyrkan där Heydrichs banemän gömde sig pyntas fortfarande av Prag-bor. (Foto: Tommy Hansson)

En skulptur framställande de Lidices barn som drabbades hårt av tyskarnas terror 1942. (Foto: Tommy Hansson)

mot byn och föreslå vedergällning" (sidan 186).

Varför just Lidice? Det har ofta förklarats att Lidice utvaldes på måfå, men det är inte helt korrekt. Ett drygt halvår före attentatet mot Heydrich hade en tjeckisk motståndsmän, korpral Frantisek Pavelka, gripits med adresser till två familjer som bodde i Lidice i sin ägo. Dessa familjer, med efternamnet Horak och Stribny, hade söner som tjänstgjorde i den tjeckiska exilarmén i England. Det var också känt att motståndsmän brukade landa i fallskärm i områden kring Lidice. Mot denna bakgrund hade Gestapo spärrat av Lidice den 28 maj och genomskötit byn, något som upprepades den 4 juni. Inget med relevans för attentatet hittades dock.

Tyskarna hade emellertid också via en tjeckisk sympatisör kommit över ett brev i vilket en gift man skriver och gör slut med sin i Lidice bosatta älskarinna – i den upphetsade stämningen efter mordet på Heydrich trodde tyskarna att brevet var en kod som hade att göra med mordet.

Den tyska operationen mot Lidice inleddes strax efter klockan 21.30 den 9 juni. Kvinnor och barn fördes bort medan alla ynglingar och män över 15 års ålder föstes ihop. En grupp säkerhetspolis under ledning av SS-Hauptsturmführer Max Rostock satte härefter igång med massakern på männen, sedan offren först delats upp i grupper om tio och därefter skjutits. Kropparna lades sedan i en massgrav som iordningställdes av en grupp tjeckiska judar utkommenderade från koncentrationslägret Terezin. Så antändes byns samtliga hus, varefter det som återstod jämnades med marken av schaktmaskiner tillhöriga den tyska arbetstjänsten. Arbetet fortsatte i flera månader för att inte ett spår av Lidice skulle finnas kvar. Frank förklarade att majs skulle odlas på den plats där Lidice

en gång legat.

Gestapo rapporterade efter aktionen att 199 män hade dödats medan 195 kvinnor hade gripits och förts bort. Bland 95 barn hade åtta befunnits "värdiga" att adopteras bort till tyska familjer; bara 16 barn kunde återfinnas efter kriget. Vidare rapporteras sju kvinnor ha skjutits den 16 juni och 49 kvinnor ha torterats till döds i koncentrationslägret Ravensbrück.

I det forna Lidice finns i dag ett litet museum och några monument som minner om de fruktansvärda händelserna för 63 år sedan. Ett gripande monument återger Lidices barn med tydligt individualiserade ansikten. Den som besöker Lidice under sommarhalvåret i dag ser bara gröna slänter och ängar där den ursprungliga byn en gång bredde ut sig.

Sparade liv

Attentatsmännen, som tagit sin tillflykt till kryptan i den ortodoxa Karel Boromejskykyrkan i hjärtat av Prag, blev illa berörda när de fick veta vad som hänt i Lidice som en hämnd för deras död. De plågades svårt av dåligt samvete och övervägde ett slag att begå självmord i en park sedan de placerat ut skyltar vid kropparna med budskapet att det var de som mördat Heydrich. Denna plan ställdes dock in.

Innan juni månad var till ända hade Gestapo fått upp spåret efter attentatsmännen Gabcik och Kubisj, sedan de förräts av falmskärmskollegan Karel Curda. Den sistnämnde visste visserligen inte var hans före detta kamrater gömde sig, men han röjde flera "säkra hus" för Gestapo, vilket ledde till att ett antal motståndsmän kunde gripas. Gabcik, Kubisj och ytterligare två tjeckiska falmskärmschoppare som hörde till "Operation Anthropoid" spårades slutligen den 18 juni till kryptan och en ojämnh kamp började. En styrka från

Waffen-SS sattes in med uppgift att gripa attentatsmännen levande. Bland annat beordrades Prags brandkår att vattenfylla kryptan för att få ut motståndsmännen.

SS lyckades dock inte gripa Gabcik och Kubisj levande, utan dessa föredrog att ända sina liv med sina sista kulor hellre än att gripas, torteras och dödas. Förrädaren Curda hängdes efter kriget.

Frågan är slutligen hur den av den tjeckiska exilregeringen beordrade attentatsplanen mot Prags slaktare, Reinhard Heydrich, skall bedömas. Vi har sett hur en hel by, Lidice utanför Prag, utplånades

och större delen av dess befolkning massakrerades. Tusentals andra tjecker föll offer för utrensningar och hämndaktioner månaderna efter attentatet. Ändå måste det fastslås, att med den unge Heydrich dog något av den tyska nationalsocialismens framtid. Heydrich var troligen den brutallaste av alla naziledare och den som fått uppdraget att exekvera ”den slutliga lösningen”, vilken beslutades om i ett möte i en villa i den eleganta Berlin-förstaden Wannsee i januari 1942, där Heydrich varit ordförande. Heydrich var dessutom ansedd som Hitlers ”kronprins”.

Heydrich hade naturligtvis inte kunnat förhindra Tysklands krigsnederlag. Det är emellertid inte otroligt att han, om morderna hade missat honom den där dagen i slutet av maj 1942, kunnat göra en insats i den tyska krigsmaktens tjänst som hade uppskjutit nederlaget en kortare tid. Därför kan det med visst fog antas, att mordet på honom sparade åtskilligt fler liv än de som offrades i samband med attentatet mot Heydrich och utplånandet av Lidice.

En fransk motsvarighet till Lidice är Ouradour-sur-Glane, som utplånades i en nazitysk hämndaktion 1944.

Maktmänniskan Albert Speer

★★★ Albert Speer, en av Hitlers närmaste män, undgick med nöd och näppe att dömas till döden i Nürnberg-processen 1946. Mycket tyder på att det var Speers lågmälda vältalighet och det faktum att han vägrade effektuera Hitlers order om att ödelägga Tyskland som räddade honom undan galgen. Domen för Albert Speer blev i stället 20 år i Spandau-fängelset, från vilket han frigavs 1966.

Återstoden av sin levnad – han dog under ett besök i London vid 76 års ålder 1981 – ägnade Speer åt att ge intervjuer, föreläsa och skriva två bästsäljande böcker: *Spandauer Tagebücher* (Dagböcker från Spandau) 1976 samt *Der Sklavenstaat* (Slavstaten) 1981. All denna verksamhet bidrog till att cementera Speers redan tidigare erövrade rykte som *der gute Nazi* (”den gode nazisten”). I anslutning till högtidlighållandet av 60-årsminnet av Andra världskrigets slut i Europa har emellertid Speers något solkiga hjältegloria börjat ifrågasättas.

I en stor artikel i den tyska tidskriften *Der Spiegel* (18/2005) benämns Speer exempelvis ”Der charmante Verbrecher” (Den charmerande förbrytaren) som lyckades dupera omvärlden att tro att han var en ”opolitisk expert” som inte brann för den nationalsocialistiska ideologin, låt vara att han öppet erkände att han ägnat Führern en devot hjältedyrkan. Speer var i likhet med de flesta övriga i nazitoppen en relativt ung man. Han var född 1905 och således blott i 30-årsåldern när han orkestrerade Hitlers mäktiga propagandamöten på det så kallade Marsfältet i Nürnberg på 1930-talet. Vid krigsförbrytarprocessen i samma stad var han 40 år gammal.

Den bild av Albert Speer som framträder i *Der Spiegel*s material är den av en kallhamrad maktmänniska i avsaknad av empati, även om han inte var samma typ av odjur i människohamn som exempelvis Hitler, Himmler och Heydrich var. Speer hävdade konsekvent att han inte kände till omfattningen av den nationalsocialistiska förintelseindustrin, något som inte kunnat motbevisas. Däremot är det belagt att han, i egenskap av Hitlers rustningsminister efter den förolyckade doktor Todt, besökte de underjordiska berggrum där koncentrationslägerfångar slavade under omänskliga förhållanden för att producera viktig krigsmateriel för Tredje riket. Veterligt oroade han sig inte det minsta över slavarbetarnas eländiga förhållanden.

Regissören Heinrich Breloer har nyligen producerat en tysk TV-film med titeln ”Speer und Er” som bekräftar bilden av den kalle karriärmazisten Albert Speer, som anslöt sig till nazipartiet NSDAP 1931 (som medlem nummer 474 481) när det föreföll troligt att Hitler och hans gäng skulle ha en framtid vid makten i Tyskland. ”Bilden [av Speer] är förintande”, konstaterar *Der Spiegel*s Klaus Wiegrefe. Det står nämligen klart att Albert Speers roll inom den nazistiska förbrytarregimen var central – också för förintelseindustrin.

Speer beviljade material till ett värde av 13,7 miljoner *Reichsmark*, som gjorde det möjligt att bygga upp dödsfabriken i Auschwitz (Oswiecim) i Polen och godkände användandet av tvångsrekvirerade slavarbetare för den tyska krigsindustrin. Dessutom gjorde han upp groteska arkitektoniska ritningar och modeller till den av Hitler planerade ”världshuvudstaden”

Germania och baktalade därjämte sina konkurrenter om Hitlers gunst. Något medlidande med judarna, vilka Speer naturligtvis visste var förföljda även om han möjligen i sin naivitet inte insåg vidden av förintelsemaskineriet, ådagalade han aldrig; Speer var inte någon ideologiskt medveten antisemit men hyste, enligt brodern Hermann, en allmänt omfattad borgerlig motvilja mot de tyska judarna.

Albert Speer och de andra unga toppfigurererna i NSDAP var, enligt *Der Spiegel*, försvurna åt en känslolokall ”hybris” (övermod) som inte frågade efter vad som var rätt eller fel, sant eller falskt och som inte tvekade att förgöra miljontals människor i rasideologins och maktens namn. För sin förläggare Siedler erkände Speer enligt den tyska tidskriften vid ett tillfälle, att han skulle göra om allt igen om han fick välja mellan detta och att vara en respekterad, men tämligen anonym, arkitekt i hemstaden Heidelberg.

Tommy Hansson

Nya Vänsterpartiet

- Feministiskt initiativ

Feministiskt Initiativ är ett renodlat vänsterparti, trots att man på presskonferensen den 4 april 2005 försökte föra fram borgerliga alibin. Susanne Linde var ett sådant alibi då hon varit aktiv inom Folkpartiet. Men när hon fick frågan vilket parti hon röstade på i det föregående valet blev svaret efter en kort paus, Vänsterpartiet.

Några av de som ligger bakom Feministiskt Initiativ var med redan 1994 då Stödstrumporna mobiliserade sig efter att kvinnorepresentationen i riksdagen efter 1991 minskade från 38 % till 34 %. Stödstrumpornas tes var att Sverige fått ett bakslag i jämställdhetsutvecklingen. Termen bakslag var hämtad från den amerikanska feministen Susan Faludis bok *Backlash: Kriget mot kvinnorna* där Faludi framförde tesen att högerns kritik mot feminismen hade slagit igenom i samhället och i media. Stödstrumporna ägnade därför mycket tid åt att kritisera den dåvarande borgerliga regeringen., bland annat för att Sverige "bröt" mot barnkonventionen och för att den borgerliga regeringen hade försämrat situationen för kvinnor genom besparingar i den offentliga sektorn.

Journalisten Maria-Pia Boëthius och litteraturvetaren Ebba Witt-Brattström var två tongivande representanter, som efter valet 1994 fick uppdrag från den socialdemokratiska regeringen. När Socialdemokraterna sparade än mer på den offentliga sektorn hördes dock inga protester från Stödstrumporna. Maria-Pia Boëthius erkände dock att hon blivit korrumpad av makten genom att komma den för nära. På grund av hård kritik flyttade hon från Sverige och höll sig borta från den svenska samhällsdebatten i några år. Men år 2001 återkom hon med boken *Mediernas svarta makt*. Hon passade också på att skriva hyllningsartiklar om boken *Scum-manifestet* (Scum betyder Society for Cutting Up all Men och boken innehåller en beskrivning hur det ska gå till), skriven av manshaterskan Valerie Solanas, som skadesköt konstnären

Andy Warhol. Boëthius har också offentligt försvarat Gudrun Schyman när hon anklagades för skattefusk.

De har efter detta startat feministnätverket Kvinnor Utan Gränser (KUG) som nu har lagts ned. Enligt Maria-Pia Boëthius skulle KUG vara en internationell förlängning av Stödstrumporna. Ännu tidigare hade Ebba Witt-Brattström och Maria-Pia Boëthius varit med i den vänsterradikala Grupp 8-rörelsen som bildades 1968.

I Göteborgs-Posten den 7 april fick styrelsemedlemmarna i Feministiskt Initiativ svara på några politiska frågor. Åtta anser att föräldraförsäkringen ska kvoterar, tre hade inte tagit ställning, två svarade i princip både ja och nej, och en ansåg att föräldraförsäkringen inte skulle kvoterar. Argumentet för det sista var att man vid kvoterad föräldraförsäkring säljer ut ensamstående mammor och barn som

---

Research av Fredrik Runebert, Karl-Göran Bottwyk och C G Holm

---

är utsatta för våld. Ett tydligt exempel på att Feministiskt Initiativ vill att staten ska bestämma mer över familjen och individen. Ett ytterligare exempel är synen på skatterna och ekonomin. Enbart två anser att man "kanske" kunde sänka skatterna något. De flesta anser att man ska omfördela pengarna bättre så att kvinnor får mer och män mindre. Statlig omfördelning är en tydlig vänsterprofil.

Styrelsemedlemmarna i Feministiskt initiativ

Ann-Marie Tung

Bor i Stockholm och är 37 år. Hon har arbetat med jämställdhet och sexualupplysning på uppdrag av bland andra RFSU. Hon sitter nu i RFSUs nationella styrelse och arbetar som förbundssekreterare på Sveriges Kvinnojourers Riksförbund (SKR). Hon är skild år 2000 och taxerade för en inkomst på 322.000 kronor 2004.

Anna Jutterdal

Bor i Huddinge och är 35 år. Hon har arbetat som fritidsledare och jobbar nu som forskningsassistent på Uppsala universitet. Hon har varit aktiv i freds rörelsen och i Nej till EU inför folkomröstningen om Sveriges medlemskap i EU. Hon är ogift och taxerade för 42.800 kronor.

Cecilia Chrapkowska

Bor i Göteborg och är 24 år. Hon läser till läkare och har startat Medicinsk Feministisk Front. Chrapkowska har arbetat som musikalärare och undersköterska. Hon har också varit aktiv i Fältbiologerna, bland annat som styrelseledamot. Hon har i pressen, som den enda, sagt sig ha röstat på ett borgerligt parti i senaste riksdagsvalet. Nämligen Folkpartiet. Hon säger sig också ha kryssat för Birgitta Ohlsson på riksdagsvalslistan. Hur detta skulle ha gått till är dock oklart, eftersom Birgitta Ohlsson ställde upp för Folkpartiet (och blev invald) i Stockholms län. Vid riksdagsvalet år 2002 var Cecilia Chrapkowska skriven i Göteborg och hade därför inte Birgitta Ohlsson bland de kryssbara kandidaterna, ens om hon röstat på Folkpartiet. Taxerad inkomst 50.100 kronor.

Cecilia Chrapkowska var en av fyra debattörer som svarade på neurologiprofessorn Germund Hesslows kritik av feminismens förnekande av biologin, samt feminismens syn på män som förtryckare. Hesslow menade att biologiska skillnader kan förklara varför fler män gör karriär. Detta besvarades med att det finns biologiska skillnader när det gäller medicinska effekter, men utöver detta existerar inga biologiska könsskillnader.

Ebba Witt-Brattström

Bor i Stockholm och är 52 år. Hon har bland annat arbetat som vaktmästare, bokhandelsbiträde och lärare i svenska för invandrare. Är nu professor i litteraturvetenskap med genusinriktning (!) på Södertörns högskola. Witt-Brattström har bland annat varit aktiv i Grupp 8, Stödstrumporna, Kvinnor utan gränser (KUG) och Moas vänner (Moa Martinson-sällskapet). Hon har skrivit en rad böcker, bland annat om

Edith Södergran och Moa Martinson. Hon är sedan 1989 gift med Svenska Akademiens ständige sekreterare Horace Engdahl. Hennes taxerade inkomst är 566.200 kronor, makens

över 1 miljon. Hon bor i Gamla Stan, där man kan gissa att Svenska Akademien äger ett och annat hus. Röstade på (s) i senaste valet.

Gudrun Schyman

Är skriven i Simrishamn, men bor som riksdagsledamot i Stockholm, och är 57 år. Hon säger att hon arbetat på kontor och som "socialarbetare" vilket är ett chict proletärt sätt att beskriva att hon är akademiskt utbildad som socionom. Hon har tidigare varit aktiv i vänsterpartiet, bland annat som partiledare. Numera är Schyman partilös riksdagsledamot. Hon har också varit aktiv i Folkkampanjen mot kärnkraft och inom fredsrörelsen. Hon har aldrig varit gift, men genom åren varit sambo med ett flertal. Hon taxerade för 517.400 kronor, vilket i stort sett enbart är arvodet som riksdagsledamot. Efter tiden som partiledare har hon gett sig ikast med diverse spektakulära utspel som införande av en extraskatt för alla män (något som faktiskt var fallet på 1800-talet då hushållen betalade dubbelt så mycket i skatt för en man som för en kvinna). En annan hjärtefråga är att kärnfamiljen ska krossas och på den punkten lever hon efter sina ideal.

Helena Brandt

Bor i Stockholm och är 42 år. Sägar sig arbeta som egenföretagare med demokrati-, jämställdhets- och beroendefrågor. Dock kan inte rörelsen gå särskilt bra, eftersom hennes taxerade inkomst bara var 58.200. Hon redovisade faktiskt ett underskott på 15.503 kronor i rörelsen. Helena har tidigare varit kommunalpolitiskt aktiv inom miljöpartiet. Hon har även varit aktiv i Svenska UNIFEM-kommittén och Sveriges Qvinnoråd. Hon är skild sedan 2002. Röstade på miljöpartiet i senaste valet.

Lotten Sunna

Bor i Stockholm och är 43 år. Hon arbetar som art director i mediabranschen. Hon har också varit medredaktör för och skribent i böcker om föräldraskap och även debatterat ämnet i media. Hon är sedan 1992 gift med fotografen Erik Sunna. Taxerad inkomst 439.500 kronor. Maken taxerar bara för drygt 100.000 kronor. Röstade på (s) i förra valet.

Maria Jansson

Bor i Stockholm, men är född i Gävle, och är 37 år. Hon arbetar som forskare och lärare i statsvetenskap på Stockholms universitet. Hennes forskning behandlar bl.a. hur internationella organisationer som WHO, ILO och UNICEF reglerat och resonerat kring frågor om amning. Maria är också aktiv i den feministiska föreningen TORA. Hon är ogift, men sambo med Lars Gelotte. Hon hade taxerad inkomst på 335.700 kronor, medan sambon tjänade över 700.000 kronor.

Mycket av Feministiskt Initiativ bygger på statsvetaren Maud Eduards idéer om kvinnors kollektiva rättigheter där kvinnor ska samlas för att gemensamt krossa "patriarkatet". Det är alltså grupptillhörigheten kvinna som är viktig och inte själva sakfrågan. Maria Jansson är medlem i den akademiska feministföreningen TORA som har gett Maud Eduards ett pris för att hon är en "Tagg i Ordningens Rumpa".

Monica Amante

Bor i Stockholm och är 26 år. Hon är född i Filippinerna och flyttade till Stockholm i tonåren. Amante har studieuppehåll och har då vikarierat som brevbärare. Är med i RFSLs invandrarpolitiska arbetsgrupp

(IPAG). Är också aktiv i ett nätverk som fungerar som stöd för asylsökande homo-, bi- och transpersoner. Hon är ogift och är nolltaxerare.

Monica Amante skrev en artikel tillsammans med Goldina Smirthwaite i vänstertidningen Yelah! den 12 april i år: "När någon talar om motsättning finns det ofta anledning att lyssna noga. Den part som menar att det finns en motsättning brukar ofta vara den

som förlorar på tingens ordning, medan den överordnade sidan i regel gör allt för att dölja att intressemotsättningar existerar. Så har genom historien till exempel kapitalet hävdade att arbetarna tjänar på kapitalismen, män har hävdade att kvinnor inte förtrycks i manssamhället och vita har hävdade att något rasförtryck finns absolut inte." Tydligare än så kan det väl inte bli. Klasskampen har blivit en könskamp. Konflikter finns i hela samhället och det är de som påtalar dessa konflikter som är förtryckta. Alla andra är förtryckare. Just Goldina Smirthwaite har skrivit debattartiklar i tidningen "Genus" om hur mansforskare som tydligt skriver under på feminismens grunder egentligen går patriarkatets ärenden.

Mest känd blev annars Monica Amante i samband med att F! lanserades då hon framträdde i en radiointervju och inte förmådde svara samlat på en enda fråga. Eller vad tycker Du själv om följande utdrag ur Ekot:

Utfrågaren: Har alla män kollektivt skuld för att kvinnor utsätts för manligt våld?

Amante: Det jag tycker det handlar om är att alla män drar nytta av att det finns eh att det här våldet mot kvinnor att alla män drar nytta av, av det liksom

På vilket sätt då?

Ehm... [sex sekunders tystnad]

Programledaren: Du får tänka på saken.

Programledaren: Monica Amante vad tycker du [om individualiserad föräldraförsäkring]?

Amante: Jag har faktiskt svårt att uttala mig om den här frågan, eftersom jag inte riktigt är insatt men jag tycker absolut att det måste lösas på något sätt att män och kvinnor tar sitt ansvar i hemmet.

Porren då, ska samhället lagstifta och begränsa möjligheten att producera och konsumera porr?

Amante: Det är också en väldigt svår fråga att svara på, men ja.. Susanne vad tycker du?

Monica Brun

Bor i Säter och är 47 år. Hon arbetar som psykolog. Brun har tidigare arbetat inom barnomsorgen som fritidspedagog. Har varit aktiv i kvinnorörelsen i 20 år, främst i Umeå. Hon har också arbetat kommunalpolitiskt i Säter för vänsterpartiet, men har efter att ha haft en lokalt tongivande roll lämnat partiet för att gå över till F!. Monica Brun är skild sedan januari 2005. Hon taxerade för 329.500 kronor.

Sandra Andersson

Bor i Uppsala och är 30 år. Andersson har arbetat i bokhandel, som portier på Operan och som lärarvikarie i grundskolan. Sandra är för närvarande arbetslös. Har varit aktiv i Kvinnor utan gränser (KUG). Hon är ogift och taxerade för 199.200 kronor.

Sandra Dahlén

Bor i Stockholm och är 30 år. Har arbetat för RFSU i Stockholm med bland annat sexualupplysning i skolor. Hon frilansar nu som sexualupplysare, utbildare, konsult och föreläsare i jämställdhets- och genusfrågor. Har suttit i RFSU Stockholms styrelse och varit aktiv i idrottsförening. Sandra har också givit ut en sexualupplysningsbok för tonårstjejer. Hon är ogift och taxerade för 261.900 kronor.

Sofia Karlsson

Bor i Göteborg och är 28 år. Karlsson håller på att avsluta en pol mag. Hon har suttit som ordförande för Sveriges Förenade Studentkårer där hon bland annat arbetade med jämställdhetsfrågor och likabehandlingsfrågor. När Sofia Karlsson arbetade på snabbmatsrestaurang organiserade hon sina kollegor i arbetsplatsens första fackklubb.

Karlsson har i Expressen försökt förneka att Feministiskt initiativ är ett nytt vänsterparti eftersom det är medlemmarna som ska formulera det nya partiets politik. Hon får avsluta artikeln med följande citat från en chat i Göteborgs-Posten den 11 april i år, som verkligen bygger på en vänsterlogik att samhället är ett nollsummespel och att inkomstskillnader är av ondo: "Jag tycker att mer vävlönade måste stå tillbaka för att motverka lönediskrimineringen och för att vi ska kunna betala för den välfärd vi vill ha".

Susanne Linde

Bor i Arboga och är 50 år. Hon har arbetat som personalansvarig vid ett dotterbolag till Saab (den militära delen). Hon är sedan fyra år sjukskriven för utbrändhet och har använt den tiden till att åka land och rike runt för att organisera F!. Kvinnan som gav bidragsfuskett ett ansikte har det skrivits på ledarsidorna. Har varit kommunalpolitiskt aktiv i Folkpartiet. Har även varit föreningsaktiv tidigare. Hon är sedan 1980 gift med Peter Linde och taxerade för 310.782 kronor. Maken är läkare och taxerade för 650.000 kronor. Röstade på

(v) i förra valet.

Susanne Linde uttalade sig om kapitalismen i TV4s Ekonominyheter måndagen den 4 april:

Programledaren: Din kompis Tiina vill avskaffa kapitalismen, vad tycker du om det?

Linde: Jag tycker nog likagrant [skratt].

Programledaren: Vad ska vi ha istället?

Linde: Du frågar så mycket [skratt]... jag har inte alla svar.

Programledaren: Vad tycker du om tillväxten?

Linde: Usch, vilka frågor! [skratt]. Den kan säkert bli bättre.

I Expressen svarar hon på frågor kring sin privatekonomi och varför hon tjänar mer pengar efter att hon har blivit sjukskriven:

Linde: Jag förstår inte det. Det känns som om jag har mindre pengar nu. Men det var ju trevligt.

Expressen: Du vet inte varför din inkomst ökade med mer än 100 000 kronor när du blev sjukskriven?

Linde: Nej, min man sköter deklarationen. Men i dag tjänar jag inte så mycket.

Tiina Rosenberg

Bor i Stockholm och är 47 år. Hon är född och uppvuxen i Finland. Hon arbetar som docent i genusvetenskap och teatervetenskap vid Stockholms universitet.

Rosenberg bedriver främst genusforskning och queerforskning och har skrivit en rad böcker i dessa ämnen. Hon är också aktiv inom humorörelsen. Tiina Rosenberg är skild sedan 1998 men har numer en kvinnlig sambo. I sitt tidigare liv hann hon dock sätta två barn till världen. Hon taxerade för 441.600 kronor. Röstade på (v) i förra valet.

I SVTs morgonsoffa den 5 april berättar Tiina Rosenberg att hon egentligen inte vågar gå ut med vad hon står för: "De lösningar som jag har funderat på passar inte att säga i TV, därför att jag kan tänka mig ganska, ganska så drastiska lösningar. Jag tycker att ni ska vara väldigt, väldigt nyfikna på det hela [...] Men om vi ska hålla oss till demokratiska metoder..." Hon

har också medverkat med krönikor i den lesbiska nättidningen Sylvia.

Rosenberg anser bland annat att kapitalismen bör avskaffas och att "kvinnolönerna" ska höjas genom att ta från de "feta" Skandiadirektörerna och fackpamparna.

Hennes agenda handlar främst om att öka queerfeminismens makt i Sverige. I tidningen QX uppmanar hon homo-, bi-, och transsexuella att ställa upp i det nya partiet. Queer är en teoriinriktning inom feminismen som bygger på föreställningen att sexualitet är en social konstruktion. Homosexualitet, bisexualitet och transsexualitet är inget onormalt utan någonting som var och en kan välja själv. Ett ofta använt begrepp i dessa kretsar är heteronormativitet som handlar om att heterosexualitet är normen i samhället och att detta förtrycker och stigmatiserar alla andra sexualiteter i samhället. Denna syn delas också av sexualupplysaren Sandra Dahlén.

Det här citatet från en debattartikel i vänstertidningen ETC (050421) är ännu ett exempel på hur Feministiskt Initiativ ser på könsskillnader: "Trots att Sverige kallas 'världens mest jämställda land' utför kvinnor även här merparten av graviditets-, födslo-, amnings- och övrigt obetalt arbete." Här visar feministiskt Initiativ att de inte ser några biologiska skillnader mellan män och kvinnor utan betraktar allt som socialt konstruerat. Män borde alltså föda och amma barn i större utsträckning än vad som görs idag.

Sammanfattningsvis är F! ett extremt storstadsfenomen med 12 av de 15 ledamöterna bosatta i Stockholm eller Göteborg (med ytterligare en i Uppsala). Bara tre är gifta, därutöver en eller ett par med sambo av motsatt kön. Åtta har kvalificerad akademisk utbildning (eller studerar på akademisk nivå). Inte en enda har den typ av "Svensson-arbete" som två-tre miljoner svenskar försörjer sig på. Bara sex har inkomster i intervallet 15.000–30.000 kronor – och en av dem är då själv bidragstagare och har en make som tjänar 650.000 kronor. Av de som avslöjat vad de röstade på i senaste valet är fördelningen 4 (v), 2 (s) och 1 miljöpartist. Samt så Cecilia Chaprakowska som lämnat dubiösa uppgifter om att hon röstade på Folkpartiet. Övriga har inte lämnat några uppgifter om vad de röstade på. Men det finns goda skäl att anta att det inte var något borgerligt parti.

BOK-NYTT

Alexanders kurir

Stig Fredrikson är en välkänd utrikeskommentator efter mångårig tjänstgöring vid radio och TV. Vad som inte är lika känt är att han under ett antal år var en nära medarbetare och vän till Alexander Solzjenitsyn, den ryske nobelpristagaren i litteratur som med framförallt *Gulagarkipelagen* fäste världens uppmärksamhet på det stalinistiska system av slavarbetsläger som skördade tiotals miljoner sovjetmedborgares liv och så när Solzjenitsyns eget.

I boken *Alexanders kurir* (Carlsson bokförlag) skildrar Fredrikson varmhjärtat och läsvärt sina år i den store författarens närhet och avslöjar dessutom, att han under 1980-talet erbjöds bli dennes privatsekreterare. Fredrikson övervägde allvarligt att acceptera erbjudandet men valde slutligen att avböja, detta med motiveringen att Solzjenitsyn hade en alltför "reaktionär" grunduppfattning för Fredriksons smak.

Fredrikson kom första gången i kontakt med Solzjenitsyn under sin tid som TTs Moskva-korrespondent på 1970-talet. En av orsakerna till att han omsider bestämt sig för att offentliggöra berättelsen om kontakterna med Solzjenitsyn är att "...jag tror att många läsare – inte minst en yngre generation – behöver påminnas om vad Sovjetunionen och det sovjetiska samhällssystemet var" (sidan 8).

Fredrikson träffade Alexander Solzjenitsyn första gången i mars 1972, två år efter det att författaren av Svenska akademien tilldelats Nobelpriset i litteratur, men två år innan han kunde ta emot priset i Stockholm. Efter några år som accepterad författare i Sovjetu-

nionen, var Solzjenitsyn i början på 70-talet den mest bemärkte av sovjetiska dissidenter och ett eftertraktat intervjuobjekt för västerländska journalister. Solzjenitsyn var också själv intresserad av kontakter med västkorrespondenter, eftersom han insåg att internationell uppmärksamhet var den bästa livförsäkringen i den brutala Breznev-diktaturen.

Solzjenitsyn med familj bodde på Gorkijgatan 12, våning 169 i Moskva. Fredriksons första möte med den då 53-åriga Alexander Solzjenitsyn ägde rum den 30 mars 1972. Men också andra journalister fanns på plats, ty i ett annat rum i lägenheten gav Solzjenitsyn intervjuer till *New York Times* och *Washington Post*. Den intervju Fredrikson gjorde publicerades i svenska morgontidningar den 4 april. I intervjun berättade Solzjenitsyn om den hetsjakt som KGB och andra sovjetiska myndigheter bedrev mot honom och hans familj samt mot andra sovjetiska olikstänkande såsom Andrej Sacharov (om vilken Fredrikson också skriver).

Den uppmärksammade intervjun med Solzjenitsyn gjorde att Stig Fredrikson fick en succéartad start på sin tid som TTs Moskva-korrespondent. Vid

denna tid pågick också underhandlingar om att Solzjenitsyn skulle kunna tilldelas sitt Nobelpris i Moskva, antingen på Sveriges ambassad eller i författarens lägenhet. Därav blev som bekant intet – den svenska regeringen med Olof Palme som statsminister svek Solzjenitsyn.

"Min egentliga debut som hemlig budbärare åt den isolerade Solzjenitsyn kom ett par veckor efter den inställda Nobelprisceremonin i lägenhet", konstaterar Fredrikson (sidan 81). "Från och med nu ägde alla våra möten rum på stan." Detta samarbete kom att fungera mycket väl under flera år, och vid inget tillfälle kom KGB tandem Solzjenitsyn–Fredrikson på spåren. För detta var Solzjenitsyn tacksam och omnämner det fruktbara samarbetet flera gånger i sina memoarskrivier. Såväl Solzjenitsyn som dennes hustru lärde sig uppskatta svensken, vilket ledde till en varaktig och varm vänskap genom åren. Vid det första mötet ute på stan i Moskva överlämnade Solzjenitsyn ett kuvert med en film om nio negativ i småbilsformat. Författaren hade fotograferat varje sida av originalet till sitt Nobeltal och satt upp negativen på ett papper.

Efter att ha klippt upp papperet i mindre delar stack Fredrikson in dem, med plast omkring, i en tub huvudvärkstabletter. Det var på så sätt Solzjenitsyns Nobeltal nådde Karl Ragnar Gierow, Svenska akademiens ständige sekreterare. Nobeltalet väckte vid sitt offentliggörande berättigad uppmärksamhet på grund av sitt mäktiga, närmast profetiska innehåll med författarens roll i samhället som huvudtema. Samtidigt var det ett klar politiskt tal som klargjorde, med Fredriksons ord, "all Solzjenitsyns vrede mot förtryck och övergrepp, inte minst i sovjetkommunistens namn" (sidan 84).

Fredriksons bok innehåller intressant material för den som inresserar sig för Solzjenitsyns utsyn under den tid då det Kalla kriget rasade som värst. När nordvietnamesen Le Duc Tho fick dela Nobels fredspris – utdelat av norska stortinget – med Henry Kissinger, blev Solzjenitsyn med rätta upprörd och kallade Le Duc Tho "Sydvietnamsbödel". För Fredrikson framstod detta yttrande som synnerligen "reaktionärt", och det är tveksamt om Fredrikson än i dag kan sätta sig in i ett sådant antikommunistiskt synsätt (som givetvis inte är minsta reaktionär; för Solzjenitsyn var det ingen principiell skillnad mellan de kommunistiska diktaturerna i Nordvietnam respektive Sovjetunionen).

1974 utvisades Solzjenitsyn från sitt hemland och hamnade efter diverse turer i delstaten Vermont i USA, där han färdigställde sin väldiga romancykel om den bolsjevikiska revolutionen, *Det röda hjulet*, för att sedan återvända till hemlandet. Redaktör Fredrikson fortsatte att upprätthålla kontakterna med Solzjenitsyn och dennes familj och blev, som nämnts ovan, också erbjuden att bli författarens privatsekreterare. Det hela föll alltså på Fredriksons aversion mot Solzjenitsyns konservativa, religiöst färgade världssyn, som framstod som ett anatema för den sekulära liberalen Fredrikson.

Trots de invändningar under-teknad har mot Fredriksons enkelspåriga liberalism, finns ändå anledning att känna tacksamhet mot svenskens uppoffrande arbete att smugla ut en del av Solzjenitsyns arbeten till väst – Fredrikson utförde här tveklöst en betydelsefull insats i den fria världens tjänst. Om detta skriver han rättframt och lättläst.

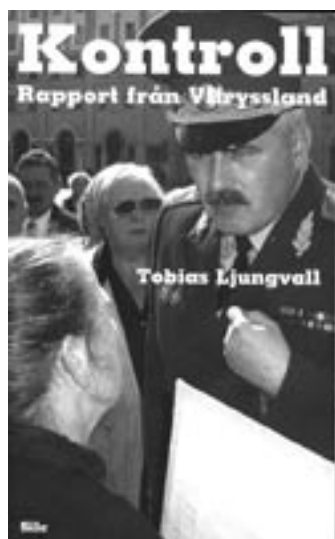
Tommy Hansson
Stig Fredrikson: Alexanders kurir. 212 sidor. Carlssons bokförlag.

Kontroll

Kommunismen är sedan ett antal år tillbaka inte längre en global kraft att räkna med. Det innebär inte att den kan avskrivas som ett hot mot välstånd och framåtskridande – kommunismen är alltfört statsbärande ideologi i ett antal länder. Till dessa hör Vitryssland.

Om detta land har Tobias Ljungvall, aktiv inom Svenskt internationellt liberalt centrum, skrivit *Kontroll. Rapport från Vitryssland*. Det är en rapport skriven bok som bygger på författarens iakttagelser och intervjuer på ort och ställe.

Vitryssland tillhörde de nationer som i samband med Sovjetunionens fall i december 1991 bildade det så kallade Oberoende staters samväldet (OSS). Det var Vitrysslands dåvarande ledare Stanislav Sjusjkevitj, ordförande i Vitrysslands Högsta sovjet, som i Minsk skrev på OSS-fördraget jämte Ryska federationens president Boris Jeltsin och Ukrainas president Leonid Kravtjuk. Sjusjkevitj var en framstegsvänlig ledare som tyvärr inte lyckades få ordning på landets ekonomi och

Lukasjenka en jordskredsseger och fick drygt 80 procent av rösterna.

”Nederlaget i presidentvalet 1994 får nog i första hand skyllas på dem själva [de demokratiska krafterna]”, skriver Ljungvall (sidan 33). ”Om inte Sjusjkevitj och Poznjak konkurrerat med varandra hade en av dem med största sannolikhet klarat sig till andra valomgången.”

Lukasjenka kommer från enkla förhållanden, son till en mjölkerska i en by som i svensk översättning heter Stora Gränsposten. Tobias Ljungvall har besökt byn och talat med släktingar till Lukasjenka, som kort tid efter sin valseger 1994

inledde sina strävanden att genomföra en nybolsjevistik diktatur.

Det var dock först med den folkomröstning – i vilken ministären Lukasjenka fick misstänkt stort röstövertag – som hölls i november 1996 som diktaturen cementerades. Regimen återinförde den gamla grön-röda flaggan från sovjettiden och började göra allt brutalt tillslag mot oppositionen; samtidigt vidtog Lukasjenka och hans mannar en rad administrativa åtgärder i syfte att befästa det egna maktinnehavet. Bland annat gavs presidenten makt att utfärda dekret med samma styrka som lagar. Presidenten skapade också via dekret en följsam övre kammare till parlamentet, det så kallade Republikens råd.

2001 var det på nytt presidentval vilket tilldrog sig relativt stort internationellt intresse. De flesta bedömare lutade åt att regimen Lukasjenko nu hade etablerat sin makt så fast att det skulle bli svårt eller omöjligt för oppositionen att segra. Någon brist på oppositionsledare rådde emellertid inte. Av de ursprungligen fem kandidaterna klarade Semjon Domasj och Vladimir Gontjarik att få ihop de stipulerade

100 000 namnunderskrifterna. Gontjarik, en etablerad fackföringspamp, utsågs slutligen till att bli Lukasjenkas huvudmedtävlare.

För att göra en lång historia kort: Lukasjenko vann en betryggande seger med officiellt dryga 75 procent av rösterna mot Gontjariks dryga 15. De internationella valobservatorerna noterade ett stort antal tveksamheter, och Tobias Ljungvall behandlar ingående valets många turer.

I dag, fyra år efter valet, syns inget slut på Lukasjenka-regimens strupgrepp på landets demokratiska krafter. ”Ibland tar sig förföljelsen av oppositionen rent kriminella former”, konstaterar Ljungvall (sidan 160).

Parlamentsledamoten Vladimir Novosiad överfölls till exempel hösten 2002 utanför porten till sitt hus. Andra oliktankande har försvunnit spårlös.

Vitryssland tycks – tyvärr – förbli ”Europas sista diktatur” under ansenlig tid framöver.

Tommy Hansson

Tobias Ljungvall: Kontroll. Rapport från Vitryssland. 181 sidor. Silc förlag.

CONTRA

4 | 1980...

Situationen i Nicaragua var allvarlig. Sedan diktatorn Somoza störtats försökte vänsterkrafter styra landet i kommunistisk riktning. Kontakterna med länderna i östblocket utvecklades och Nicaragua riskerade att bli ett nytt Kuba. De liberala krafter som stött revolutionen mot Somoza hade nyligen lämnat den junta som stört landet och kvar i den fanns bara sandi-

nisterna (kommunisterna). Det skulle dröja många mörka år – skamligt nog med generöst svenskt bistånd – innan Nicaragua fick frihet. Men efter tio år, i nummer 3 1990, kunde Contra på omslaget visa upp en demokratiskt vald president i Nicaragua, Violeta Chamorro. Sverige hade under våren 1980 upplevt en storstrejk. Arbetsgivarna hade tvingats

gå med alltför stora länehöjningar. LOs militans hade stärkts av behovet att slå mot den borgerliga regeringen. Contra analyserade läget och konstaterade – vilket vi var ganska ensamma om – att utfallet av strejken skulle leda till fördjupade problem för Sveriges ekonomi. Några år senare kunde alla med facit i hand se att Contra hade rätt.

...för tjugofem år sedan